

186814

Kötelees példány
FRANKLIN-TÁRSULAT

MARIANNE ÖRÖKE

REGÉNY-ÍRTA.

Drasche Lajos Alfréd

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Central Library of the University of Toronto

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

MARIANNE ÖRÖKE

REGÉNY

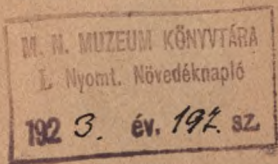

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

hanga
P.O. 550

186814

I.

Az ajtószárnyak nyitva álltak és a tavaszi szél pajkosan, csintalanul befújt néhány fehér viráglevelet egészen az asztalig, amelynél teáztak. Az öreg dámát ez idegesítette. Nem szerette a tavaszt, amelyhez már semmi köze sem volt, de még kevésbé rajongott a levegő mozgásáért, mert rögtön megérezte a hatását a lábában, kezében, a nyakán. Hiába — öreg volt. Önkénytelenül jobban a vállára húzta selyemkendőjét. Valami értékes himzés volt, amelyet vagy húsz évvel ezelőtt Indiából hozott neki Zoltán, amikor visszajött világkörüli útjáról. Mást is kapott akkor a fiától: egy valószínűtlenül nagy barokk-gyöngyöt, amelyet gyűrűbe foglaltattott. Csakhogy az ékszer néhány évvel ezelőtt eltűnt, senkisem tudta hogyan. Julis, a komorna, azt állította, hogy úrnője a fürdőben vesztette el, amikor Szliácson volt és reumáját kezelte.

Ellen észrevette Ujváryné mozdulatát. Felkelt.

— Meg fog fájni, Anna néni, inkább beteszem az ajtót.

De még mielőtt megtehetette volna, Zoltán is felugrott és két lépéssel ott termett az ajtónál.

— Engedje meg, Ellen, ez már igazán nem a maga dolga.

A leány vállat vont és kényszeredetten vissza akart ülni, de ekkor hallotta, amint előáll a kocsija. Nyomban búcsúzott is.

— Miért sietsz? — kérdezte Ujváryné.

— Vendéget várunk az esti gyorsal. Ölvedyt, a fiával.

Amint ezt mondta, lopva ránézett Zoltánra. Kiváncsi volt, hogy ez milyen hatással lesz rá. De Zoltán elmosolyodott.

— Miért nevet?

— Egyáltalában nem nevetek. Csak eszembe jutott valami.

— Különösnek találja, hogy Gyuri még mindig hozzánk jár? Azért, mert már kétszer kikosaraztam?

— Ó dehogy. Az ő helyében megkérném a maga kezét harmadszor is.

— Harmadszor is kikosaraznám.

— Rosszul tenné, Ellen. Ennyi kitartás jobb sorsot érdemel és aztán — —

— Már nincs sok vesztegetni való időm, mi?

— Édes Istenem, Gyuri sem mai gyerek ám.

— Köszönöm. Maga legalább őszinte. Tényleg, Gyuri csak három évvel fiatalabb nálam. Én pedig, ha egyáltalában, csak idősebb emberhez mennék férjhez.

— Értem, Ellen. Úgy egy ötven év körülihez.

— Igen. Körülbelül.

— Majd csak találunk a maga számára valakit. Én ugyan szintén ötvenéves vagyok, de én nem pályázom. Hisz' maga ezt régen tudja.

A leány arcát elöntötte a vér.

— Mindig csak gúnyt űz az emberrel! Csókolom kezét, Anna néni, Isten magával, Zoltán.

Kirohant a szobából, le a lépcsőn. A férfi meglepetten követte, de míg az ajtóhoz ért, a Tarlóczy-

leány már a kocsijában ült és anélkül, hogy hátrafordult volna, odaszólt a kocsisnak:

— Mehetünk.

Zoltán a fejét vakarta és visszament.

— Mi lelte Ellent? — kérdezte.

Amint ott állt, Ujvárynénél, rövidnadrágos vadászruhában, az ötvenéves olyan volt, mint egy gyerek.

Az öreg asszony szemrehányólag nézett rá. De bent volt a tekintetében az az egész nagy önző szeretet is, amit egyetlen gyermeke iránt érzett. Amelyet teljesen kisajátított magának.

— Minek bántottad?

— Mivel bántottam?

— Ne tetesd magad. Nagyon jól tudod, hogy milyen szerelmes beléd. És most megharagudott rád.

— Azt hiszi?

— Meg vagyok róla győződve.

Zoltán kinézett a parkba. Mintha gondolkodna. Ép most fordult ki Ellennel a fogat az országútra. Cigaretára gyujtott.

— Eh mit! Ha megapprehendált, az az ő baja. Úgy sincs értelme ennek az egésznek. Szeretem a tiszta helyzeteket.

Karszékbe dobta magát. Oly erővel, hogy a filigrán butordarab csak úgy recsegett hatalmas alakjának a súlya alatt. Ujvárynénél hangosan sóhajtott.

— Te tudod legjobban, hogy mit akarsz.

Az öreg dáma előrehajolt, hogy elrejtse könnyeit. De Zoltán észrevette őket. Bár nem ijedt meg tőlük, mert nem mentek ritkaság számba, mégsem volt irántuk érzéktelen. Eldobta a cigaret-

táját, felugrott, leguggolt Ujváryné mellé és kezét csókolt neki.

— Tessék, ismét itt a gyöngypatak! Még hozzá micsoda áradás! Édes, egyetlen mamuskám, értse meg végre, hogy nem szeretek senkit sem ezen a világon, csak magát és Bandit. Csakis maguknak kívánok élni, azokat a mindenféle házassági terveket pedig verje ki végképen és egyszerismindenkorra szép ősz fejcskéből. Ismét boldog és nyugodt lesz, meglássa!

Ujváryné rátette a kezét Zoltán fejére.

— Hisz bele fogok törődni a megváltozhatatlanságba. Azért mégis csak azt mondom: meg fogod bánni. Meg fogod bánni! Én hetvenkét éves vagyok, a fiad öt esztendő. Rajtunk kívül nincsen senkid. Senkid! Ma-holnap behunyom a szememet, amíg pedig a Bandi gyerek nagyra nő, olyannyira, hogy lelki támaszod lehetne, hogy volna valaki, aki átsegítené a téli napok irtózatossá magányán, aki szólna hozzád, ha kérdezel és feleletet vársz: addig már magad is öreg leszel. És a fiú életéből is fog hiányozni valami, amit akkor már te sem pótolhatsz.

— Az anyát senkisé sem pótolhatja, az apa sem, az bizonyos.

— Dehogy is nem. A mostohákkal való ijesztgetés a dajkamesék világába való. Nekem is mostohaanyám volt, édesanyámat nem is ismertem ma is szeretettel és hálával csókolok neki gondolatban kezét, áldom az emlékét.

— A nagymama kivétel volt.

— Ne vitatkozzunk, Zoltán. Mi még sohasem győztük meg egymást. Csak figyelmeztetni akarlak,

hogy nem látom biztosítva Bandi jövőjét. Ez aggaszt. Úgy mondom, amint van. Örökké nem lehet Mimi gondjaira bízni.

— Nem is. De hiszen már multkor is késznek nyilatkoztam arra, hogy nevelőnőt fogadok Bandi mellé. Valakit, aki neki jobban imponál.

Ujváryné ismét sóhajtott.

— És azt hiszed, hogy ezzel aztán minden rendben lesz?

— Mi tökéletes ezen a világon, édesanyám? Magam is tudom, hogy nehéz probléma. Azért meg kell kísérleni. Majd csak akad valaki, aki megfelel.

Zoltán felkapaszkodott és visszaült a helyére. Egy ideig hallgattak. Aztán ismét az öregasszony szakította félbe a csendet.

— Nehéz probléma. El sem tudom képzelni az idegent a háznál. Az ilyen nőknek vannak igényei, kiváltképen manapság . . . Mimi elvégre mégis csak cseléd!

— Épen ez a baj.

— Jó volna, ha akkor már rajtam is könnyítene kissé az illető a háztartásban . . . A rossz lábaim már nem bírják a sok lépcsőjárást. Naponta néha hússzor is meg kell tennem az utat a konyhába, az éléskamrába, a baromfiudvarba!

— Ezt már régen gondolom én is. Szóval, olyan házvezetőnőféle kéne . . .

— No, igen.

Újra hallgattak. De kis idő múlva mégis csak ismét odavetette Ujváryné:

— Minderre nem volna szükség, ha — —

— Ha megházasodnék, tudom. De mama téved. Mert akkor valószínűleg nem egy, hanem egész

sereg idegen vonulna ebbe a házba, aki dirigálna, rendelkezne, felforgatna mindent. Egyszer akartam nősülni, akkor maga nem akarta. S amikor végre beleegyezett volna, akkor — — akkor — — No, de ne is beszéljünk róla. Mást pedig — — nem, nem! Akkor inkább maradjon meg a Mimi. Még egy ideig, legalább.

— Hát maradjon a Mimi. Én nem bánom.

Ebben a pillanatban fülsiketítő visítás hallatszott a kertből. Hirtelenül vágta el beszélgetésüket. Zoltán felkelt és az ajtóhoz sietett.

— Mi az már megint? — kérdezte Ujváryné és elsápadt.

— Nem tudom. De annyi bizonyos, hogy a Bandi hangja.

Ujváry lement a kertbe, de még nem ért le a lépcsőn, amikor Mimi rohanva érkezett.

— Nagyságos úr, nagyságos úr! Tessék segíteni, én már nem bírok ezzel a fiúval, én nem!

Még mondott valamit, de azt már nem lehetett megérteni, úgy zokogott. Ujváry várt néhány másodpercig.

— Mi baj, Mimi? — szólt aztán. — Beszélj világosan, az ördög sem érti, mit mondasz.

Mimi beletörölte a könnyeit a bluzujjaiba.

— A pléhhajóval játszottunk, löktünk egyet rajta, hogy beleszaladjon a tó közepébe és elmerült. Belement a víz. Erre aztán utána akart ugrani.

— Kicsoda?

— Hát a Bandi. Persze, nem engedtem. De ő mindenáron csak bele, bele. Hát megfogtam a karját és visszarántottam. Hát nem harap bele a ke-

zembe a haszontalan? Tessék nézni, itt a nyoma a fogának. Olyan hegyes, mint a macskáé.

— Remélem, jól pofonvágtad a haszontalant?

— Azt már nem, kezét csókolom, de kiporoltam a nadrágját.

— Jól tetted.

— Igen ám, csakhogy ezzel megjártam. Mert a Bandi visszavert, kezét csókolom, ezzel a krikett-ütővel, itt-e. Észre sem vettem, amint felkapta, csak akkor láttam, amikor már akkorát vágott vele a fejemre, hogy majd elvágódtam, úgy forgott velem minden.

— No, várj csak, gazember!

Ujváry egy ugrással lent volt a kertben. Nekiiramodott a tónak. Nem kellett soká körülnéznie, mindjárt kézrekerítette a bűnöst. Bandi a legártatlanabb arccal a világon, ott kuporgott a parton és hosszú nádszál segítségével piszkálta a tó fenekét. De amint megpillantotta az atyját, fülíg pirult.

— Kihalászom a hajót — mondta fontoskodva, majd hogy szánalmat keltsen maga iránt, szomóruan hozzátette: — Elmerült.

Ujváry szive azonban vértézve volt minden csábítás ellen.

— Igen? Elmerült? És ezért verted meg Mimit? — kiáltott Bandira. — A következő pillanatban már ott kapálódzott a kis bűnös Ujváry térdén és elvette méltó büntetését. Oly gyorsan ment minden, hogy már régen véget ért a kellemetlen procedura, amikor ráeszmélt, hogy tulajdonképen mi történt. Ordítani tudott volna mérgében, de nem mert. Édesapával nem lehetett teketóriázni. Így hát csak szépen, csöndesen meghúzódott a magas fűben és

leharapta néhány virágnak a fejét, összemorzsolta éles fogával és lenyelte. Hátha rosszul lesz tőle? Bár csak lett volna. Legalább megijedt volna édes-apa és megbánta volna a tettét.

De aztán — hisz most már biztonságban érezte magát — négykézláb és nagyot kerülve, elkotródott. Mimit kereste, hogy elpanaszolja neki a baját. Mert hiába: mégis csak Mimi állt legközelebb a szívéhez.

Ujváry ezalatt elgondolkozva, rosszkedvűen, komoran visszament az ebédlőbe. Az édesanya aggódó tekintettel fogadta.

— Ez így nem megy tovább — szólt, amint belépett. — Holnap Pestre utazom és fogadok valakit. És az öregasszony helyeslőleg bólintott.

II.

A székesfehérvári személyvonat döcögve befutott a Délivasút pályaudvarába. Néhány álmos hordár egykedvűen nézte a vasuti kocsik ablakában és a lépcsőkön szorongó utasokat, nem törődve szívhez szóló könyörgésükkel. Csak az elsőosztályú kocsik iránt mutattak némi érdeklődést, mert ott még néha érdemes volt megerőltetni magukat.

Ujváry Zoltán untig ismerte ezeket az állapotokat, tehát fogta a disznóbörtáskáját, amely neki egyébként egész uton ülőhelyül is szolgált és maga vitte ki a kocsiállomásig, beemelte az első üres konflisba és áthajtatott a Vadászkürt-szállóba.

A boldogult atyja, de még a nagyatyja is már mindig odaszállt és ha senki számára sem volt többé hely a szállóban: Ujváry Zoltán bizonyos

lehetett benne, hogy megkapja megszokott régi szobáját, fent, a második emeleten. Ezért még sürgönyt sem kellett meneszteni.

Ez a kényelem különben is az egyetlen dolog volt, ami Ujváry szemében türhetővé tette itt-ott elkerülhetetlen pesti útjait. Rendesen egy-két nap alatt elintézte ügyeit a bankban, az ügyvédjével, a terménykereskedővel, azután sietett haza, mitsem törődve a világgal.

Egyáltalában Budapest: Istenem, teremtőm! Rá sem lehetett ismerni. Piszkos volt, barátságtalan nappal, éjjel meg sötét, kihalt. Drágaság és nyomor, a létért való elkeseredett küzdelem mindenfelé, bizalmatlanság, majdnem gyűlölet a járókelők szemében.

A városnak hiányzott a lelke. Élt, mozgott ugyan minden benne, de csak úgy, mint egy holt-fáradt gépben.

Ujváry Zoltán csakis az ez alkalommal maga elé tűzött célnak szentelte magát. De már az első két nap alatt szerzett tapasztalatai igazolták abbeli aggályait, hogy nem fogja egykönnyen megtalálni azt, amire szüksége volt. Magas igények, kevés tudás, hamis önérzet, számító tetszvágy. Feladatát lényegesen megnehezítette az a körülmény is, hogy — hiába beszélt kizárólag édesanyjáról és a kisfiáról — a jelöltek elsősorban mégis csak rajta keresztül mérlegelték a betöltés alá kerülő állás lehetőségeit. És ez bosszantotta.

A csinos, diszkréten öltözött férfiú, napbarnította arcával, kék szemével, magas, vállas alakjával, nyugodt, finom modorával, amely úgy hatott a mai világban, mint egy letűnt kornak az élő

emléke, önkénytelenül is minden nőben felébresztette a természetes kacérságot, vagy épenséggel bizalmatlanokká tette a jelölteket jövőjük iránt. Már pedig misem állt távolabb Ujvárytól, mint az, hogy a kiválasztandóban fia leendő mentoránál, édesanyja támaszánál egyebet is lásson.

Arról nem is szólva, hogy felháborodással utasította volna vissza még a gondolatát is annak, hogy a saját házában, egy fedél alatt azzal az öreg, tiszteletreméltó dámával, akihez úgy tekintett fel egész életében, mint egy szenthez, valami kalandos históriába keveredjen, még most is olyannyira annak a tragédiának a hatása alatt állott, amely néhány évvel ezelőtt elszakította attól a nőtől, aki nélkül számára az élet elvesztette minden vonzóerejét, hogy, amint már többször kijelentette az édesanyja előtt, a szerelemmel végképen leszámolt.

Ez persze még ötvenéves férfiúnál is mindenképen természetellenes dolog és a valóságban tényleg csak mint elv állt fenn, mert az ujvárvidéki gazdák és feleségeik nagyon jól tudták, hogy miért intették óva leányaikat a parkban és annak környékén egyedül való sétáktól. De azért a földesúr mégis meg volt róla győződve, hogy neki már a szerelemhez semmi köze sincsen és hogy a legveszélytelenebb, legjámborabb emberek egyike.

Való igaz viszont, hogy az őt ért nagy csapás óta majdnem félve került minden, a saját társaságából való nőt, kiváltképen akkor, ha csak félig-meddig rá lehetett fogni, hogy csinos. Már pedig még Ujváron is minduntalan háborgatták. A szomszédból eljöttek édesanyja látogatására, de ezek a kirándulások kevés kivétellel inkább neki szóltak, a

szép Zoltánnak — talán tízezer holdjának is. De ő ezt érezte és ezért állandóan védelmi állásban is volt, készen az ellentámadásra, ha azt képzelte, hogy rohamra készülnek ellene. Ez a bizalmatlanság okozta egyébként azt az összetűzést is Tarlóczy Ellennel, akiben özv. Ujváryné talán mégis csak komoly jelöltet látott. Kedves, megnyerő külsejű leány volt, korban is eléggé illett Zoltánhoz, és, látszólag legalább, mindig jó barátságban voltak. Most persze ennek is vége volt.

E tekintetben Ujváry Zoltán olyan volt, mint az egyszeri borzeb, amely, amióta a párja egy róka-lyukban odaveszett, mindenféle falusi kuvaszokkal összeállt ugyan, de a saját fajtájával nem.

Volt idő, amikor elvből ellenezte a házasságot, mert féltette a függetlenségét és jött idő, amikor kerülte mindazokat, akiket ebből a szempontból veszedelmesnek tartott. Ő is, mint legtöbben, akik hasonlóképen gondolkoznak, kezdett könnyebb társaságban mozogni. Ami rendesen azzal jár, hogy ott hálózzák be őket. Igen gyakran itt is házasság lesz belőle. És ez kétségtelenül a legbecsületesebb, ha nem is a legokosabb megoldás. Mert akárhogy nézzük a dolgot, amióta a világ áll, kétféle nő születik: feleség és szerető. Ha valaki összetéveszti őket, ez az ő baja.

De mesés az is, hogy a körülmények és nem a férfiak rövidlátása viszi nászágyba a szeretőt, míg a született feleséget az utcára dobja — igazságtalanság, amelyet ilyennek elismerni nem igen vagyunk hajlandók. Amíg ugyanis mindent megbo csátunk az egyiknek, addig irgalmatlanok maradunk a másikkal szemben még akkor is, ha megtér.

Ujváry Zoltánnak tehát szerencséje volt, amikor ott, ahol legkevésbé kereste, olyan nőre bukkant, aki bár félvilági volt, mégis feleségnek született. Valamelyik operettszínház karában fedezte fel Mariannét. Akinek ebben az időben húsz tavaszának dacára, már meglehetősen multja volt. A nemes jóakaró, aki besegítette a színi iskolába, ép úgy megkövetelte tőle önzetlenségének árát, mint később az igazgató meg egynéhány ujságíró. De volt Mariannenak férje is, egy kis színész személyében, aki azonban nyomban a mézeshetek után Amerikába szökött, ahonnet nem hallatott többé magáról.

Ez a megszökött és fel nem kutatható férj akaratlanul is nagy hálaá kötelezte özv. Ujváry Józsefnét, amennyiben — a válóper nélkül nem lévén belátható időn belül lefolytatható — megakadályozta az akkoriban még ifjú és bohó földesurat abban, hogy elvegye Lebois Mariannét és tegye az ősrégi Ujvár úrnőjévé.

De Ujváry Zoltánnak kemény volt a koponyája. Ha már nem tehetett kedve szerint, hát legalább meg akarta mutatni a világnak, hogy a boldogsághoz nincsen szüksége az emberi törvényekre. Kiemelte Mariannét eddigi környezetéből, kicsiny, de csodaszép otthont rendezett be neki a Városliget közelében és többet tartózkodott nála, mint Ujváron, ahová ezentúl már inkább csak ellátogatott.

Ujváry egész tudását, akaraterejét arra fordította, hogy minden tekintetben magához emelje azt a nőt, akit szeretett. Állandóan vele foglalkozott, olvasott, tanult, utazgatott vele s azok, akik a volt kis színésznőt személyesen ismerték, mondják, hogy meglepően rövid idő alatt oly művelt és

kellemes lénnyé nőtte ki magát, hogy végül bármilyen előkelő milieuban is megállta volna a helyét.

Öt évig éltek így és már mutatkozott annak a lehetősége is, hogy Ujváry mégis csak törvényesítheti Mariannehoz való intim viszonyát, amire annyival is inkább törekedett minden erővel, mert váratlanul fiúgyermekkel ajándékozta meg őket az Ég, a kis Bandival, aki a szülők közt fennálló kapcsolatot még csak szorosabbá tette. De a sors hirtelenül véget vetett a boldogságának. Hosszabb autótúra közben barátnője vakbélgyulladásra kapott és míg műtétre kerülhetett a sor, már menthetetlen volt.

Testileg, lelkileg megtörve, Ujváry Zoltán visszatért ősi otthonába, de nem egyedül. Magával vitte a kis fiát, de az imádott nő hamvait is, aki az ujbáryi parknak egy százéves fűzfája árnyékában örök nyugalomra talált, épúgy, mint ő maga megértésre, gyöngéd szeretetre édesanyja szívében.

És ismét csalódtak a kétnembeli jósok, akik azt mondták, hogy Zoltán is csak úgy fog felejtetni, mint mások, akik fenékgig ürítették a keserűség poharát. Multak az esztendők és a földesúr hű maradt annak az emlékéhez, akit magát el kellett veszítenie.

Ilyen előzmények után nem volt csoda, ha Ujváry Zoltán féltékenyen őrködött afölött, hogy a kiválasztandó nő külső megjelenése még a leg-halványabb gyanuját is kizárja annak, ami pletykálkodásra adhatna alkalmat. Másrészt öreget, csúnyát sem kívánt fogadni, mert ilyen lénynek az állandó társasága határozottan bántotta volna esz-

tétikai érzékét. Szóval, a feladat csakugyan nem volt könnyű és minél több jelöltet mutattak be neki, annál reménytelenebbnek látta a helyzetet. Ujváry már kezdte unni a dolgot. Fel is tette magában, hogy egy napot még szentel a dolognak, de azután ismét hazautazik. Nem volt nyugta, üldözte az a gondolat, hogy távollétében Bandika a feje tetejére állít otthon mindent és nincsen senki, aki szükség esetén latba vethetné tekintélyét.

Elhatározta, hogy utoljára még egyszer felnéz Madácsnéhoz, ahhoz az asszonyhoz, akit édesanyja ajánlott volt neki s ahol az alkalmazást keresők általánosságban csakugyan még a legjobb benyomást tették rá.

Amint befordult a kapuba, a lift előtt egy *nurse* állt, aki várta a házmester megjelenését. Sötétkék, bokáig érő ruha volt rajta, fején fehérrel beszegett ugyanilyen színű fátyol, finom, keskeny lábán pedig kifogástalan cipő. Szabályos, kissé sápadt arcát sárga szemüveg csúfította el úgy, hogy bajos volt a korát kitalálni. Lehetett húsz, de lehetett negyven éves is.

Közben előkerült a házmester, beszálltak és a negyedik emeleten kiderült, hogy a gyermekgondozónő is Madácsné irodájába készült. Ujváry Zoltán az igénytelen kis *nurse*-szel szemben sem feledkezett meg a lovagiasság szabályairól és előre engedte utitársnőjét, sőt ajtót is nyitott előtte. A *nurse* ezt a figyelmet, amelyre látszólag egyáltalában nem számított, kedves fejbólintással, de még egy mosollyal is megköszönte, azonban hálájának ez a két megnyilvánulása is olyan volt, hogy egy hajszálnál sem árult el többet, mint épen azt, hogy: köszönöm.

Madácsné, amint megpillantotta Ujváryt, felugrott és kezét tördelve, elébe sietett, míg a nurse szerényen a szoba egyik végében sorban álló székek felé tartott, ahol leült.

— Miért nem tetszett tegnap délelőtt idefáradni — rimázkodott Madácsné — volt itt három elsőrendű gouvernante, azonkívül egy nagyszerű dame de compagnie, aki szívesen elvállalta volna a kis fiút is, de mind a négyet nyomban elkapkodták. Azért még most sem adom fel a reményt, mára is érkezett ide kettő, tessék egy kicsit helyet foglalni.

Madácsné betessékelte Ujváryt a szomszédszobába, ahol leültette és szóval tartotta. Elpanaszolta összes bajait, az „anyag“-nak a háború óta észlelhető állandó romlásától kezdve, a drágaságon keresztül, egészen a cselédmizériáig, amelytől — mily iróniája a sorsnak — ő épúgy szenvedett, mint minden más halandó.

Vendége megadással hallgatta ezeket a kifakadásokat, de nem igen figyelt arra, amit Madácsné mondott, mert más valami foglalkoztatta. Ugyanis onnét, ahol ült, kilátott a másik szobába, még pedig épen arra a sarokra, amelyben a kis nurse várta, hogy szoba álljanak vele. Határozottan jó benyomást tett rá és a már a lépcsőházban — igaz, hogy csak egészen futólagosan — támadt gondolata, hogy hátha csak ki kellene-e nyújtania kezét a már napok óta eredménytelenül keresett kincs után, most újra, még pedig hatványozott mértékben üldözte. Igaz, hogy a nő, viseletéből következtetve, minden bizonnyal csak gyermekápolással foglalkozott és igaz az is, hogy Ujváry ki-

mondott ellenszenvvel viseltetett minden szemüveg iránt, különösen akkor, ha nő orrán látta, de akkor meg épenséggel, ha a szemüveg sárga volt. De hát irányadók lehettek-e ezek a másodrendű dolgok akkor, amikor mindenekelőtt arról volt szó, hogy Bandi újra megfelelő kezekre bízassék?

Félbe is szakította végül Madácsné szóáradatát és halkabban, hogy a nurse ne hallja, érdeklődött iránta a helyszerzőnőnél.

— Ez egy nagyon jóra való kislány és úri családból való — szolt Madácsné, szintén tompított hangon. — Már magam is ajánlottam volna, ha nem volna épenséggel csak nurse. Bár, most jut eszembe — tette hozzá — tud alighanem nyelveket is és kissé ért a zenéhez... Az atyja magasabb-rangú tisztviselő, ha nem tévedek, nyugalmazott miniszteri tanácsos! A mai világban az ilyesmi nem ritkaság többé. Ez a szerencsétlen, nyomorult középosztály! Ismerek egy tábornokot...

— Nem volna olyan jó és kérdezné meg ezt a hölgyet, hogy vállalkoznék-e?

— Ebben nem is kételkedem, csak az a kérdés, megfelelne-e. Magam is szeretném, ha valami jobb helyet tudnék neki szerezni. Most is két hónapig egy sibericsaládnál kínlódott, szegényke, nem csoda, hogy megsokalta a dolgot. Nem akar vele személyesen beszélni?

— Szívesen.

Madácsné kiment és egyenesen a nursehez sietett, elhárítva magától két cselédkülsejű nőt, aki közben érkezett és azt hitte, hogy az ő ügyük minden egyebet megelőz.

Néhány másodperc múlva a jelölt belépett és Madácsné kívülről betette az ajtót. Ujváry felkelt és bemutatkozott. Azután elmondta az egész helyzetet, felsorolta a teendőket, rámutatott az állás kettős voltára. Végül elővette pénztárcájából Bandi fényképét.

Etel nővér — e néven szólította volt őt Madácsné — kedvesen elpirult és szeretetteljesen nézte a képet.

— Milyen helyes — mondta meggyőződéssel.

— Ez a kölyök az én mindenem — hagyta rá Ujváry. — Nagy csirkefogó, rossz, nevetlen, mint egy utcagyerek, de a szíve jó, csak bánni kell vele tudni. Van kedve, Etel nővér?

A leány a kis kopott bőrtárcájára nézett, amely-lyel ujjai babráltak.

— Eddig csak csecsemőkkel foglalkoztam, — szolt azután egyszerűen, — azt hiszem, tudnék boldogulni Bandival is. De a többi, bevallom, kissé megijeszt. Attól félek, hogy túlhaladja az erőmet. Igaz, hogy tudok nyelveket, tanultam zongorázni, otthon a háztartást is vezettem, mert szegény mama sokat betegeskedett és mert voltak idők, amikor — jobb napokat láttunk. De nagyszámú, bizonyára régi és kipróbált, benfentes cselédséggel rendelkezni nehéz feladat! Nem tudom, megvolna-e ehhez a szükséges tekintélyem?

— Az a körülmény, hogy ezt a kérdést felvetette, mutatja, hogy meg tudja ítélni a helyzetet. S ezzel voltaképen már túl is van a nehézségen. Mert ami a tekintély kérdését illeti, biztosíthatom, hogy arról én fogok gondoskodni.

Ez a kijelentés láthatólag fokozta Etel nővér

vállalkozó kedvét, de azért még mindig voltak aggályai:

— Nem szeretnék olyan állásba menni, amelyben esetleg reprezentálni is kell. Működésem fővonzóereje rám nézve éppen abban rejlik, hogy társadalmilag egyáltalában nincs szerepem. Ehhez pedig a jövőben is ragaszkodom. Lehetséges volna-e ez?

— Miért ne? Egyáltalában nem viszünk házat és ha néha, nagyritkán meglátogat valaki a szomszédok közül, ez magára nézve semmiféle kötelezettséggel nem jár.

— Akkor talán az ellen sem lesz kifogása a nagyságos asszonynak, ha megtartom a viseletemet? Vannak, akik nem szeretik, kissé unalmas és egyhangú, tudom, de háladatos eszköz az egyéniség eltüntetésére.

Ujváry önkénytelenül elmosolyodott. Nem igen tudta megérteni, hogy ez a fiatal leány — mert hogy fiatal volt, azt most már minden kétséget kizáróan megállapította — miért kívánt annyira kivetközni egyéniségéből! Szerénysége magában véve is elég garanciát nyújtott arra nézve, hogy ne igen vegyék észre, attól egészen eltekintve, hogy a szépség egyáltalában nem bántotta. Minek tehát ez a bujósdi? Mindenesetre azonban csak azt bizonyította, hogy Etel nővér nem volt tetszvágyó — (szépséghiány, tudjuk, nem akadály) — ami viszont egyike volt azoknak a tulajdonságoknak, amelyekre Ujváry feltétlenül súlyt helyezett.

— Édesanyámnak természetesen semmi kifogása sem lesz az ellen, hogy megtartsa a viseletét — felelte, ismét egészen komolyan. — És most be-

széljünk az anyagiakról. Vannak-e e tekintetben meghatározott óhajai?

Étel nővér ismét elpirult.

— Ha nem kellene segíeyznem a családomat — mondta — azt felelném, hogy nincsenek. A magam részéről teljesen megelégszem azzal a tudattal, hogy van hivatásom és helyem, ahol szeretnek. De mivel nemcsak rólam van szó, hát...

— Nos?

— Sziveskedjék ezt a kérdést Madácsnéval tisztázni. Amit ő megfelelőnek fog tartani, azt elfogadom én is. Nem tudom munkám értékét számokban kifejezni.

— Helyes. Meg akarja tehát próbálni?

— Vállalkozom.

— És mikor foglalhatná el az állást?

— Ma, holnap, amikor tetszik. Csak még egyet kell említenem: arról a helyről, ahol most voltam, olyan körülmények között távoztam, amelyek valószínűvé teszik, hogy volt úrnőm nem épen a legrokonszenvesebben nyilatkoznék rólam, ha méltóztatnék felőlem érdeklődni.

— Madácsné említette, hogy valami síber családnál volt.

— Igen, és ez az, ami nekem megkönnyítette a búcsút a különben kedves és helyes gyermekektől. Szerettem őket. De nem is ezért bocsátott el a nagyságos asszony.

— Tehát ő bocsátotta el?

— Igen. Még pedig azért, mert az képzelte, hogy Kernholz úr érdeklődik irántam és hogy erre én adok okot.

Ujváry elnevette magát. De már a következő

pillanatban sajnálta, hogy így tett, illetve, hogy ezzel elárulta, hogy mennyire nevetségesnek tartja Kernholzné gyanúsítását.

Etel nővér azonban egyáltalában nem jött zavarba.

— Érthetetlen, ugyebár? — szólt maga is mosolyogva. — És mégis volt alapja a dolognak, amennyiben Kernholz úr engem tényleg üldözött. Eleinte azt hittem, hogy félremagyarázom a viselkedését, de azután láttam, hogy tévedek. Már pedig Kernholzné csinos asszony, sőt, nagyon csinos! Mindezt csak azért említem, hogy meglepetés ne érje Ujváry urat, ha az erről az oldalról jövő információk nem volnának kedvezők.

— Nyugodt lehet, nem fogok Kernholznénál érdeklődni.

— Más referenciát azonban nem adhatok, mert ez volt az első helyem. Méltóztassék azért a családom iránt érdeklődni. Édesatyám Kemény Lőrinc, nyugalmazott miniszteri tanácsos. Budán lakik, a Krisztina-köruton, majd felirom a címét.

— Nagyon örvendenék, ha megismerhetném édesatyját, de erre remélhetőleg máskor is lesz alkalom. Most már sietek vissza Ujvárra, az információkról pedig, azt hiszem, nyugodtan lemondhatok. Ha tehát csakugyan nem tartja vissza Budapesten semmi sem, akkor holnap együtt indulhatunk a déli pályaudvarról, a reggeli gyorsal. Félkilenckor kint leszek, megváltom a jegyeket és ha van feladni való podgyásza...

— Nincs. Van egy nagyobb kézitáskám, abban mindenem elfér.

— Annál jobb. A viszontlátásra.

III.

Ujváry Zoltán úgy búcsúzott Madácsnétól, mint aki jól végezte a dolgát. Az előző napok tapasztalatai után az eredmény csakugyan felülmulta minden várakozását. Nyomban meg is sürgönyözte édesanyjának, aki bizonyára már türelmetlenül várta a hírt is, őt is.

Etel nővér, negyedórai beszélgetésük alatt, mindenképen megnyerte a tetszését. Egyenesen az volt, amit keresett. Kedves, szerény, szintelen, inkább csúnya, mint csinos és mégsem visszataszító, látszott rajta az úri környezet, amelyben felnőtt, tekintete, beszéde nyílt volt, őszinte.

Most egyszerre más szemmel nézte Pestet is. Úgy találta, hogy nem is olyan utálatos, mint amilyenek eddig látta. Igaz, hogy ebben a kedvezőbb megítélésben némi része volt a szép májusi napnak is, amely egy esős, hideg hét után beragyogta a várost. Ujváry önkéntelenül is került a szállót és mindig talált valami újabb ürügyet arra, hogy az utcán kullogjon. Száz apróság jutott eszébe, amit jó volt a városban beszerezni és amiről gondolta, hogy otthon szükség lehetne rá. Mivel pedig úgy érezte, hogy nem volna következetes dolog, ha nem fejezné be méltóan azt a napot, amely oly jól kezdődött, elhatározta, hogy kivételt tesz és színházba megy.

Átfutva a legközelebbi hirdetőoszlop szinlapjait, szeme, illetve vágya az operaház előadásán akadt meg. A d e n e v é r t adták s ez valamikor, fiatalabb éveiben, kedvenc operettje volt, amelyet annak

idején, Bécsben, vagy ötször is megnézett egymásután. A kaszinóban még kapott jegyet — épen visszaadta valamelyik tag az övét — s így Ujváry minden nehézség nélkül elégíthette ki a kívánságát, nem sejtve, hogy más földi halandó néha hetekkel előre kénytelen intézkedni, ha színházjegyhez akar jutni.

Pontos ember léte az Operában is az első érkezők között volt. Részben talán szándékosan is. Még a régi jó időkben is szerette nézni a közönséget, az egymásután benépesedő páholyokat. Most is így tett. De sehogysem bírta megmagyarázni, hogy — egyetlen ember kivételével, s ez is a szabója volt — egyáltalában nem látott ismerőst. Csupa idegen, ismeretlen arc a páholyokban, épúgy mint lent a földszinten. Még a kaszinóüléseken is.

— Akárcsak a holdban járnék színházba — szolt magában és elmosolyodott. De volt ebben a mosolyban egy jó adag keserűség is. Fiatal éveinek az emléke, a sok kedves jó barátnak, szép fiatal leánynak és asszonynak, akikkel együtt boldogan, gond nélkül nézett elébe egy ismeretlen, mindent ígérő jövőnek. Amíg oda nem kötötte az életét szegény Mariannehoz. És különös: mintha akkor megállt volna azon az úton, amelyen eddig a többiekkel haladt, vagy amelyen épenséggel ő vezette őket. Ő megállt, meg akarta rögzíteni, le akarta kötni a pillanatot, de a világ haladt tovább, magával ragadta az emberiséget, az embereket, a barátait. Bele a nagy romlásba. Hová lettek mind?

Leült és tanulmányozta a szinlapot. Ezen is alig akadt név, amelyre a régi időkől emlékezett volna. Hát olyan öreg volt már, olyannyira kivénült-e min-

denből, hogy talán ki kellett volna mennie a temetőbe, hogy ismerősökre akadjon?

Nem. Oda nem vágyódott. Ha ezerszer is úgy ítélte meg a helyzetet, hogy leszámolt az életével: mégis gyűlölte a halált. Gyűlölte, mert ő volt, aki megfosztotta élete párjától, mert ő volt, aki megakadályozta, hogy Isten és emberek előtt törvényesítse a szeretett nőhöz való viszonyát, mert ő volt, aki örökké lehetetlenné tette, hogy fia úgy tekintsen anyja emlékére, mint más anya gyermekei. Nem. Nem kívánt meghalni. Élni akart. Élni, sokáig, az emberi kor legvégső határáig, hogy saját énjével, ennek az énjének egész erejével ellensúlyozhassa fia életében azt, ami belőle hiányzott: az anya gyöngéd kezét. A gyöngédséget, persze, azt nem pótolhatta, de a szeretetet talán. De csak akkor, ha nem osztotta meg mással. És ezért akart özvegy maradni. Ő, akinek felesége sohasem volt.

Megtelt a színház és megkezdődött az előadás. Strauss mester halhatatlan fülbemászó dallamai, úgy mint régente, most is teljesen hatalmukba kerítették Ujváryt. Valósággal kéjelgett az emlékekben, amelyek a zene szárnyain mintegy észrevétlenül, ringatva ismét visszaröpítették a multba.

A függöny már régen legördült és Ujváry még mindig ott ült, elmerülve a zenébe, a gondolataiba. Nem kelt fel, hogy látcsövével végigmustrálja a páholyokat. Nemcsak azért, mert nem volt látcsöve. Hanem főleg azért, mert nem volt értelme. Hisz' úgysem ismert senkit sem ebből a furcsa világból!

Ez az — Ujváry Zoltánnál valóban nem önteltségből vagy gőgből származó — vágy egy s p l e n.

did isolation-féle állapot után Ujváron kétségtelenül könnyebben kielégíthető, mint egy budapesti színház nézőterén, felvonásközben. Kénytelen volt a földre visszatérni és akaratlanul is tudomást kellett szereznie a környezetéről. Mellette egy kövér asszony, akiből csak úgy dőlt a pacsuli, akkorákat nevetett, hogy minduntalan megremegtette az egész padsort. Mindenféle sületlen tréfákon mulatott, amelyeket kísérője kiabált a fülébe. Talán azért kiabált, mert az asszony süket volt, de talán azért is, hogy a többiek is hallják. A másik oldalon viszont nyilvánvalóan valutaüzleteket bonyolított le két férfi, aki egyébről sem beszélt, mint márkáról és dollárról.

Ujváry igyekezett nem oda figyelni, szeretett volna felkapni valami más, rokonszenvesebb hangot abból az egyvelegből, amely körülvette. Nem volt kíváncsi természetű, nem érdeklődött idegen emberek ügyei iránt. De ha már egyszer kénytelen volt végighallgatni olyan dolgokat, amelyekhez semmi köze sem volt, hát legalább olyat akart választani, ami nem bántotta a dobhártyáját.

És különös: amint felülkerekedett benne ez az akarat, s amint elzárta magát a legközelebbi környezetétől, kellemes női hang ütötte meg a fülét. Az volt az érzése, hogy az illető közvetlenül mögötte ül.

Hátranézett. Két hölgy, egy idősebb és egy fiatal ült mögötte és az utóbbi volt a kellemes hang, amelyet harmonikusan egészített ki a megjelenése. Erről Ujváry ugyan csak futólag szerzett tudomást, mert kerülni kívánta a feltűnést, de ez a tapasztalat teljesen ki is elégítette. Két szimpatikus ember a

közeleiben: ez olyan tudat volt, amely kissé ellensúlyozta a szomszédoktól áradó passzív antipátiát.

De Ujváry tévedett, amikor azt hitte, hogy az imént tett tapasztalata végképen ki fogja elégíteni. Mert, bár egyáltalában nem értette és nem is akarta megérteni, hogy a mögötte ülő hölgyek miről beszélgetnek, mindjobban megerősödött benne az a meggyőződés, hogy a kellemes hangot már egyszer hallotta életében. Az ilyen sejtések ép olyan nyugtalanítók, mint arcok, nevek, amelyekkel nem tudunk mit kezdeni. Minél jobban erőltetjük meg emlékezőtehetségünket, annál kevésbé tudjuk felidézni azt a fogalmat, amelyet keresünk. Legjobb ilyenkor egészen másra gondolni — néha már a következő percben magától jelentkezik az imént még hiába hajsolt tárgy.

Így tett Ujváry is, előbb azonban önkéntelenül még egyszer hátranézett, hátha segítségére jön a misztikus hang tulajdonosának eddig épen csak megpillantott külseje is. És csakugyan: amint elnézte a fiatal nő finom profilját — a hölgy épen egy páholy felé figyelt s így zavartalanul néhány másodpercig rajta pihentethette tekintetét — kénytelen volt megállapítani, hogy ismeri ezt a bájos kis arcot is, anélkül azonban, hogy ez az újabb felfedezés csak hajszálnyival is közelebb juttatta volna a probléma megoldásához. Sőt, egyenesen rosszabbodott a helyzet, mert most már két oldalról támadták meg álarcos emlékei.

Elkezdett keresni. Sorba vette azokat az embereket, akikkel édesanyja fenntartotta az érintkezést. Kevesen voltak, nem volt nehéz széjjelnézni közöttük. Ha itt-ott elő is fordult, hogy édesanyjának

egyik-másik barátnéja elhozott magával egy előtte eddig még ismeretlen nőrokont: Ujváry rögtön átlátott a szitán és tudta, hogy mihez tartsa magát. Rövid negyedóra leforgása alatt úgy elvette a házánál megforduló kísérleti áldozatoknak a kedvét egy vele való házasságnak még a gondolatától is, hogy rendesen soha többé nem látta őket viszont. De azért ez alatt a negyedóra alatt jól megnézte a kis bátrakat, úgy hogy bármikor, bármilyen helyzetben is biztosan ismét felismerte volna őket. A kellemes hang tulajdonosnőjét tehát hiába kereste ebben a társaságban. Másutt mint otthon pedig egyáltalában nem találkozott senkivel sem. Vagy a vasuton, az étteremben, valamelyik elhelyező irodában, boltban látta volna az illetőt?

A második felvonás némileg elterelte a figyelmét ettől a kérdéstől, de alighogy másodszor is legördült a függöny, rögtön ismét csengett a fülében az ismert hang és most már kezdett türelmetlenkedni. Azzal igyekezett magára hatni, hogy szidta önmagát. Elvégre semmi köze sem volt a mögötte ülő hölgyhöz. Egyáltalában nem érdekelte. Nem is kívánt iránta érdeklődni, amint egyébként sem akart kilépni abból a zárkózottságból, amelyben évek óta élt s amelyben igen jól érezte magát. Minek, az ördögbe is, kíváncsiskodott tehát ennyire?

De a hang vonzóereje erősebb volt minden okoskodásánál. Olyannyira, hogy Ujváry gépiesen felállt és úgy, mint régente, szemlélte a páholyokat, azaz csak látszólag, mert a valóságban egész érdeklődése a titokzatos hangnak még titokzatosabb tulajdonosnőjére irányult.

És most a hölgy is észrevette ezt az érdeklődést és zavarba jött. Pillanatig, mintha kérdőleg tekintene rá — Ujvárynak az volt az érzése, hogy várta a köszöntését — de azután tünetőleg elfordította a fejét és még jobban belemélyedt a társnőjével való beszélgetésbe.

Ujváry elröstelte magát. Úgy érezte, mintha ügyetlen viselkedésével kalandvadász benyomását kelthetné. Ezt jóvá kellett tennie minden áron. Leginkább talán azzal, hogy meglesve egy alkalmas pillanatot, utólag köszönti a hölgyet és amennyiben ezt az elégtételt szívesen fogadná, meg is szólítja és előhossa bocsánatkérését. Akkor talán ki is tudódnék, hogy hol és mikor találkoztak. Talán. Mert hogy ismerték egymást, ehhez, szerinte, már nem fért semmi kétség.

De szándékánál Ujváry nem jutott tovább. Akármennyire erőlködött is, hogy még egyszer elkapja a hölgy tekintetét, nem sikerült. A hölgy következetesen kerülte az alkalmat, de olyan ügyesen, hogy Ujváry kezdett kételkedni a szándékban. A végén visszaült a helyére, gyors mozdulattal, majdnem indulatosan. Ezt maga is észrevette és az volt a benyomása, hogy a hölgyek figyelmét sem kerülte el. Mert hirtelenül megszakadt a beszélgetésük fonala és csak két-három perc múlva váltottak ismét néhány jelentéktelen szót.

Ujváry azonban nem ejtette el végképen a szándékát. Elhatározta, hogy a ruhatárban mintegy véletlenül a hölgyek közelébe férkőzik és ott kísérli meg a köszöntésüket. Ez az ügy olyanra lefoglalta egész gondolkozását, hogy már nem is igen figyelt a színpadon végbemenőkre,

már pedig a harmadik felvonás is a végéhez közeledett.

Úgy tett, amint elhatározta. A darab végén az első között volt, akik kiértek a ruhatárba, kiváltotta a felöltőjét és olyan izgalommal, amely még másodéves jogásznak is becsületére vált volna, várta a titokzatos hölgy megjelenését.

Végre meg is jelent. És rögtön meg is pillantotta őt. De míg a kalapjához nyúlt, hogy megemelje, a hölgy már a fali tükör felé fordult, hogy a haját megigazítsa. A másik mellette állt. Bizonyára kerülni akarták a tolongást.

— Menjek oda hozzájuk? Mi sem könnyebb, mintsem hogy kierőszakoljam, hogy rólam tudomást vegyenek...!

Így töprengett lázában az ötvenéves, de azután mellőzte ezt a megoldást. Győzött benne a jobbik ízlése és az — ötven esztendő.

Elfordult, indult. És lassú léptekkel lement a lépcsőn. De az előcsarnokba érve, ismét megállt.

— Ebben a bizonytalanságban, ezzel a számár gondolattal a fejemben csak nem mehetek haza Ujvárra? Ha nem fejtem meg a rejtélyt, agyonüldöz engem holtomiglan!

Állva maradt tehát, mint egy szobor, tekintetét a lépcsőre szegezve. Várt. Vagy öt percig. Már jóformán teljesen kiürült a színház, de a hölgyek csak nem jöttek.

— Csak nem mentek le a másik oldalon?

Hátra akart fordulni, de ebben a pillanatban, a legfelső lépcsőfokon, megjelentek, akiket keresett. Az idősebbik hölgy a fiatalabbiknak a karjára tá-

maszkodott, az utóbbi pedig ügyelt, hogy a másik félre ne lépjen.

Amilyen egyszerűen, de izléseken voltak mindketten öltözve a nézőtéren, oly jó benyomást tettek most is. Annak dacára — vagy éppen azért? — hogy megjelenésük nélkülözötte a divatosság jellegét.

Most leértek. Ujváry készenlétben tartotta a kezét. És a fiatalabbik ránézett. És nemcsak futólag, hanem határozottan, biztosan. És Ujváry csak most vette észre, hogy a kellemes hang tulajdonosnőjének olyan gyönyörű szeme volt, mint amilyent még nem látott életében.

Ebből persze az következett, hogy azt sem láthatta még életében, akié ezek a gyönyörű szemek voltak és egy következő következtetés természetesen az lett volna, hogy letegyen a köszöntésről.

De a logika, bár szép dolog, nem mindenkinek az erőssége, kiváltképen olyan helyzetben nem, amelyben Ujvárynak lett volna rá szüksége. Így tehát, mintegy hipnotizálva a bűvös szemek varázsa által, mégis megemelte a kalapját, még pedig oly komolyan és tiszteletteljesen, hogy ezt a köszöntést minden hölgynek, tehát a szóbanlévőnek is, nemcsak hogy elfogadni lehetett, de kellett is. Még akkor is, ha az illetőt nem ismerte.

Így is történt. Udvariasan, méltóságteljesen. De ennél egy tizedfokkal sem több melegséggel. Sőt olyképen, hogy Ujvárynak még eszébe sem jutott, hogy megvalósítsa másik szándékát is, amely holmi megszólításra vonatkozott. Mozdulatlanul állt, amíg a hölgyek el nem tűntek az egyik kijárat ajtajában.

Azután maga is elhagyta a színházat, ugyanazon az ajtón. És még csak annyit látott, hogy a hölgyek

megállítottak egy egylovas bérkocsit, amelybe aztán beszálltak és elhajtattak a belváros irányába.

Kiérve a friss levegőre, Ujváry cigarettára gyújtott és elgondolkozva, lassú léptekkel a Vadászkürt irányába indult.

IV.

Ujlak, 1922 május 20.

Kedves barátom,

ne folytass semmiféle nyomozást az említett ügyben, minden fel van derítve. Nincs szó egyébről, mint azon sajátságos véletlenek egyikéről, amelyekkel a természet szeszélyeként az életben oly gyakran találkozunk s amelyek fölött azután érdemen felül törjük az eszünket. Még másnap reggel, váratlan találkozásunk után, megfejtettem a „titokzatos ügy“ nyitját. Etel nővérnek, a kis fiam mellé újonnan felfogadott nevelőnőnek, akivel, mint említettem, a pályaudvaron randevum volt és a színházbeli szépségnek olyannyira egyforma az organuma, hogy ha egyszerre hallanám őket beszélni, azt hiszem, képtelen volnék megállapítani, hogy melyik mit mondott. Ami már most a hasonlatosságot illeti, kissé röstellve bevallom, hogy bizonyos fokig ez is létezik ugyan, de a titokzatos hölgy szépen megköszönné, ha megtudná, hogy ilyet egyáltalában felfedeztem. Etel nővérnek persze elmeséltem az esetet és ő ép oly kedvesen kacagott rajta, mint édesanyám, aki, szegény, könnyekig meg volt hatva „kalandom“ által. Jó jelnek veszi, azt mondja, arra nézve, hogy mégsem mondtam le

egészen az élet örömeiről és most titokban jobban reménykedik, mint valaha, hogy mégis csak papucs alá fog hozni. Nem akarom elrontani az örömét, pedig... ne is beszéljünk róla. Egyelőre teljesen megelégszem egy kellemes hang kellemes emlékével. Arról, hogy ez az emlék egyhamar el ne mosódjék, majd tesz Etel nővér, de neki fogom köszönni azt is, ha a szép gyermeket igen gyorsan el fogom felejteni. És ez így lesz rendjén.

Ezek után tehát minden kétséget kizáró módon meg lévén állapítva, hogy: pro primo, a kérdéses hölgyet sohasem ismertem, pro secundo, hogy nevezettet illetéktelenül köszöntöttem — magától eszik annak a szükségessége is, hogy megtudjam a kilétét.

Ilyen körülmények között számodra sem marad hátra más, mint hogy új pályádon nagyszerű kvalitásaidat egyéb, a köz szempontjából is hasznosabb téren érvényesítsd, de mivel másrészt nem szeretném, ha a régi barátságunknak csak az imént felvett fonala ismét elszakadna, édesanyámmal együtt nagyon örülnénk, ha külön felszólítást be sem várva, magadtól váltanád be ígéretedet és mielőbb lejönnél hozzánk, nem is egy napra, hanem legalább egy hétre, hogy alaposan kidiskurálhassuk magunkat. Táviratozd meg érkezésed napját és a kocsim az állomáson fog várni. Addig is szeretettel ölel régi bajtársad

Z o l t á n.

Kolb Gida — nyug. huszárőrnagy, a Kolb és Ákozdy magánnyomozó-vállalat egyik társtulajdonosa — elmosolyodott, amikor ezt a levelet kézhez vette. Minden sor, minden szó hűségesen vissza-

tükröztette Zoltán barátjának már a múltban is mindig a végletek között mozgó gondolatvilágát. Naivitással határos humor és legsötétebb világgyűlölet, végtelen élnivágyás és önsanyargató lemondás.

Mindig ilyen volt. Akkor is, amikor mint egészen fiatal hadnagyok Bécsben együtt szolgáltak és a társaságbeli hölgyek csak úgy bomlottak utána, de akkor is, később, amikor Pesten megismerkedett azzal a színésznővel, akihez — Don Quichote módjára — úgy tekintett fel, mint egy királynőhöz. Meg is tette királynévá. Külön kis világgal felérő, értékes, mély érzelmekkel átszőtt életének fejedelem asszonyává.

Kár volt ezért a jó és kedves emberért. Kár volt, tehetetlenül nézni, amint most magányos vándorként haladt a milliók által kitaposott uton, amikor a természete a járatlan, szokatlan útvesztőre vágyódott, amelyen csak küzdve lehetett előre jutni. Erre a küzdelemre ép annyira szüksége volt, mint arra, hogy legyen, akiért lemondhatni, áldozni, aggódni tud. Romantikát várt az élettől és mindenben csak azt kereste. Persze, a maga módja szerint. Miért nem engedték hát, hogy üdvözüljön a maga módja szerint?

Már a háború kezdetén szétváltak útjaik. Kolb, mint hivatásos katona, rögtön a frontra ment, ahonnan csak akkor került haza, amikor minden összeomlott. Ujváry, aki már régebben, atyja elhunytja után, otthagytta a katonaságot, hogy átvegye a birtok kezelését, mint családfenntartó fel volt mentve és az őt ért nagy bánat után teljesen visszavonult a világtól.

És most viszontlátták egymást. A Vadászkürt éttermében. A gazdag földesúr, élete zenitjén, akin meg sem látszott, hogy a lelke beteg és szenvedő s a földönfutóvá vált katonatiszt, aki felvette a küzdelmet az élettel abban a pillanatban, amelyben letette a fegyvert az életért folytatott harc után. Aki nem sokáig gondolkozott és a vele született egyik tehetséget, amelyet a lövészárkokban megkedvelt detektívregények olvasása közben fedezett fel magában, megtéve kenyerévé, szakemberrel összeállt és most felajánlotta szolgálatait a nagyérdemű közönségnek.

Amikor Ujváry vacsora alatt elmondta neki eredeti esetét, Kolb azt nyomban új szakmája szempontjából tette mérlegelés tárgyává és rögtön fel is ajánlotta, hogy kinyomozza a titokzatos hölgyet. Igaz, hogy erre a célra csak vajmi kevés támpont állt rendelkezésre, de Kolb bizonyos érthető ambícióval látott volna hozzá épen ennek a feladatnak, nemcsak azért, mert ezzel, barátja előtt, tanubizonyosságot kívánt tenni rátermettségről, hanem más, lényegesebb oknál fogva is.

Ujvárynak ugyanis nem is kellett sokat mesélnie a múltban történteokről és Kolb máris tisztában volt barátja lelki állapotával. Ép azért úgy gondolta, hogy semmi sem adhatná vissza Zoltánt oly könnyen az életnek, mint épen az ilyen, kissé romantikus ízű ismeretség, akárhogy végződne is. Megvolt az érdeklődés Ujváry részéről, ki kellett használni az alkalmat.

A kilátás nem volt egészen reménytelen. A sikerhez nem kellett egyéb, mint egy kis szerencse. A színházi ülőhelyek fekvését és számát Ujváry

jegyéből rögtön megállapította és nem volt kizárva, hogy a jegyeket névre rendelték meg előre. A hölgyek külsejének pontos leírása, egyszerűségük, amelyből arra lehetett következtetni, hogy bizony, a mai nehéz világban, nem igen rendelkeztek valami túlságosan bő ruhatárral, az idősebbik dáma kissé nehézkes mozgása, az a körülmény, hogy — amint Kolb kérdésére Ujvárynak utólag eszébe jutott — a bérkocsis pupos, lova pedig szürke volt és a balhátsó lábára sántított: mindezek olyan mozzanatok voltak, amelyek kedvező esetben szemfüles embernek, aki jóformán egész nap kint kóborgott az utcán és egyébként is ma itt, holnap ott megfordult, bizonyos valószínűséggel megadta a lehetőséget, hogy előbb-utóbb tényleg rájöhessen az illetők kiletére.

Ujváryt, aki erre az eshetőségre nem is gondolt, akkor, este, az idea pillanatnyilag legalább, láthatólag mulattatta. Bele is egyezett Kolb ajánlatába, persze — amint hangsúlyozta — csakis azért, mert érdekelte, nem ismeri-e mégis valahonnét a kellemes hang tulajdonosnőjét. (Arról, hogy az utóbbi körülményt az illető hölgy csodálatosan szép szemének felfedezése után, egyszer már egészen kizártnak minősítette, ez alkalommal nyilvánvalóan ismét megfeledezett.)

És most itt volt a levél. Tartalma: visszavonulás az egész vonalon. A volt huszártiszt elgondolkozott.

Nem osztozott barátja nézetében. Szerinte az ügy azzal nem volt elintézve, hogy Etel nővérnek is kellemes hangja volt. Mert ezzel a szép szemek nem szüntek meg létezni és ép ők voltak, amelyek-től remélhetni lehetett valamit.

— Mégis ki fogom őket nyomozni — szólta azután magában Kolb és zsebre tette Ujváry levelét.

Etel nővér bevonulása az ujjvári kastélyba, annak a néhány embernek a szemében, akit ez a körülmény közelebbről érintett, esemény volt. Mint egyébként minden változás ott, ahol évszázadok óta kő kövön maradt, ahol egy butordarab sem mozdult el abból a helyből, ahová valamikor letették, ahol a falakon lógó ősök úgy hasonlítanak a mindenkori lakókra, akárcsak ezek ültek volna a régesrégén hamuvá és porrá lett ismeretlen piktoroknak.

Özv. Ujváryné el volt ragadtatva fia szerencsés választásától. Nem győzte dicsérni Etel nővér szerény modorát, jóneveltségét, alkalmazkodó képességét, míg Bandi még az első órában meleg barátságot kötött nevelőnőjével, akinek gyöngéd és láthatatlan irányítása mellett az egész ház legnagyobb meglepetésére, kezes báránynak bizonyult. A legboldogabb azonban talán maga Ujváry volt. Nemcsak azért, mert Etel felfedezésével hosszú időre biztosítottnak látta fia sorsát, jó irányban való fejlődését, de azért is, mert most már kétségtelenül be volt bizonyítva mindenki számára, aki azt eddig kétségbe vonta — elsősorban az édesanyja — hogy az egész kérdést meg lehetett oldani anélkül is, hogy megnőszüljön.

Voltak viszont a kastélyban, akik ebben az általános örömben nem osztoztak, tudniillik a cselédség. Amint Etel nővér előre is megérezte, a ház régi alkalmazottjai nem jó szemmel nézték őt, a jövővényt, az idegent. Csak immel-ámmal engedelmeskedtek az erről az oldalról jövő utasításoknak,

akármilyen szeretetreméltóan és mindig inkább csak kérés alakjában nyilvánította is őket a nővér. De Ujváry éber figyelemmel kísérte a személyzet hangulatát, magatartását és szigorúan őrködött afölött, hogy Etel nővér intézkedéseit mindenben úgy tekintsék, akárcsak közvetlenül ő tőle vagy édesanyjától származnának. Ilyen körülmények között a cselédség óvakodott is a nyílt ellenszegüléstől, ellenben a manapság már általánosan és előnyösen bevezetett passzív rezisztencia módszeréhez folyamodott.

Mindegyiknek volt oka haragudni az „új nőre“, amint maguk között nevezték. Miminek, mert szerinte Etel nővér volt, aki kihúzta az állásából Bandi mellől és mert ő miatta kellett felcserélni a szép, tágas gyermekszobát egy földszinti cselédszobával, amelyben Juszti a szobaleány eddig egyedül lakott. Jusztinak, mert ez a változás hirtelenül véget vetett a Mihály inassal fennálló intim viszonya szempontjából igen kényelmes állapotnak. Fidler néninek, a szakácsnőnek, mert az „új nő“ behozta azt a halatlanul sértő és lealázó szokást, hogy az élelmiszer-tár kulcsait magához vette. Marcsa, a konyhaleány és mindazok, akik az urasági konyhában étkeztek, azért dugták fel az orrukat, mert Fidler néni, Etel nővérré tolván a felelősséget, a cukor- és rumadagokat felére leszállította és úgy kímélte a zsírt, hogy az ember megutálta az evést. Sándor, a komornyik, Mihálylyal együtt, pedig azért, — az utóbbi különben ugyanamiatt is haragudott, mint a Juszti — mert Etel nővérnek az volt egyik kiállhatatlansága, hogy bárhová belépett, még a szekrények tetejére is nyúlt és azután az ujjá hegyén mutatkozó piszkot

pornak minősítette. Az egyetlen Julis, a komorna, nem vallott színt, sőt megesett, hogy a konyhában — vagy amint Ujváry mondta: a cselédkaszinóban — még védelmére is kelt Etel nővérnek.

— Szegény dzs centri koldusleány — szólt ilyenkor — nem kell őt bántani. Az ingében és a nadrágjában ép annyi a folt, mint amennyi a lyuk az apja zsebében. Ismerem a fajtáját és mondhatom, csak sajnálni lehet. Ha még szemrevaló volna, nem mondom, talán még megcsinálhatná a szerencsét, de ezzel a ronda pápaszemével még a kutyának se kell. A fő, hogy nem kívánja magát kiszolgáltatni másokkal, a rongyos kis szennyesét is maga mossza ki, lent a szobában, a lavórban. Egyebekben: mi közöm hozzá?

Ez a Julis a maga nemében határozottan egyéniség volt. Erősen kiálló pofacsontja, ibolyakék, mélyen az üregekben fekvő szeme, símán fülére fésült barna haja, sovány teste, csontos keze és lába, mély hangja, amely férfinak is becsületére vált volna — mindezek a látható tulajdonságok az első pillanatban nem valami rokonszenves benyomást keltettek az emberben. És mégis szerette mindenki a házban. A cselédség, mert sohasem árulkodott és mindig a többiek pártját fogta. Ujváryék, mert csendes, szorgalmas volt, kedvében tudott járni az öregasszonynak és mert még akkor sem hagyta el a kastélyt, ha kimenője volt. Ilyenkor legfeljebb a kertbe ment, ahol valami elrejtett zugban az árnyas fák alatt átaludta a délutánt.

Etel nővér nem törődött a „cselédkaszinó“ véleményével. Egész nap Bandival foglalkozott, sétált vele, elkezdte az oktatást vagy ha rossz idő volt,

mindenféle aprósággal szórakoztatta, közben el-
látta a háztartást is, megbeszélte a dolgokat Uj-
váryval, majd Fidler nénivel, kiadott, utána nézett
a baromfiaknak, átvizsgálta az asztal- és ágy-
neműeket, leltárt készített, vacsora után pedig fel-
olvasott az öregasszonynak, néha meg, ha erre
felszólították, zongorázott is. Nem volt művésznő,
de eléggé jól játszott kottából, magyarokat pedig
igen helyesen hallás után adott elő. És mindezt
oly észrevétlenül, minden zaj és feltűnés nélkül
végezte, mintha a jövetelével nem is szaporodott
volna a kastély lakóinak a száma és mintha csak
a szelleme volna, amely megszállt volna mindenkit.

Ujváry Zoltán, amióta visszajött Pestről, ki volt
cserélve. Derűs volt, beszédes, minden eddigi szo-
kása ellenére terveket szőtt, úgy a gazdaságot, mint
a kastélyban — nézete szerint — most már elodáz-
hatatlan átalakítási munkálatokat illetőleg, kezdett
ismét ujságot olvasni, érdeklődött a napi események
iránt, amelyekhez azután észrevételeit fűzte, látha-
tólag azzal a célzattal, hogy Etel nővért beszéltesse,
akinek, mint akárhányszor mondta, elvégre már az
atyja révén sok mindent kellett tudnia, aminek a
híre „el sem jut az Isten háta mögötti Ujvárig“.

És Etel beszélt. Nem sokat, igaz. De mindennek,
amit mondott, volt értelme. Csak egyet került: a
saját és családja körülményeit. Ha erre nézve kér-
deztek tőle valamit, felelt ugyan, de csak úgy,
hogy épen meg ne tagadja a választ. Multjába,
jövő terveibe, a további élethez fűzött reményébe
nem engedett betekintést. Ujváryék viszont voltak
olyan tapintatosak, hogy abbahagyják az ez irány-
ban való érdeklődést. Bizonyára nem kellemes, sőt

talán fájdalmas emlékek is voltak, amelyeket Etel nővér nem szeretett feleleveníteni.

Ujvárynak egyébként teljesen mindegy volt, hogy Etel nővér miről beszélt. Számára csak az volt a fontos, hogy b e s z é l t. Hiába tagadta saját maga előtt — egyenesen bele szeretett ebbe a hangba és már reggel kezdett örülni az esti felolvasásnak, amelynél természetesen mindig jelen volt. Félrevonult a szoba egyik sarkába, kényelmesen hátradőlt megszokott karszékében, becsukta a szemeit és hallgatott. Nem annyira érdeklődéssel, mint inkább áhítattal.

És ilyenkor azután, egészen rendszeresen, bekövetkezett valami, ami fölött bosszankodott, de amit mégis várt. Kifelé jól palástolt izgalommal, türelmetlenül. Az ujvári szalón, amelyben ültek, kezdett tágulni, minden irányban nőtt, hatalmas, házmagasságú csarnok lett belőle, ő maga pedig ezer gyertyafényű csillár alatt állt és széles, pirosbársonyos lépcső közelében várt, lesett, nézett maga elé, fel a magasba. Mindaddig, amíg a lépcső legfelső fokán meg nem jelent egy bájos nő, aki rászegezte tekintetét. És jött lefelé. És mindig ránézett. Azokkal a csodálatosan szép szemekkel, amelyektől pillanatra elállt a lélekzete, szivverése egyaránt.

Már régen eltűnt a látomány és Ujváry még mindig ott ült és hallgatott. Hallgatta Etel nővér kellemes hangját.

— Szegény leány — szólt ilyenkor magában. — Szegény leány! Milyen szerencse, hogy nem az övé az a szem, mert különben...?

Nem folytatta. Mert ami azután következett, azt

még gondolatba sem merte foglalni. Micsoda számárság! Micsoda örület!

De nyomban utána jelentkezett egy másik gondolat. Pontosan, elkerülhetetlenül :

— Kár volt Kolb Gidának megírni azt a levelet. Hátha mégis csak megtudott volna valamit? Megint írok neki. Vagy jobb lesz, ha bevárom, míg személyesen eljön. Hátha még nem késő?

Reggel, ha felkelt, de később is, amikor kilovagolt a gazdaságba, igyekezett higgadtan gondolkozni. Ötven éves eszével. Valóságos párbeszédnek voltak, amelyek elhangzottak, mialatt a vetések között ellovagolt.

— Hová lettek az elveid?

— Sohasem vallottam, hogy nem leszek többé szerelmes.

— Tehát az vagy, szerelmes?

— Nem vagyok szerelmes. De érzem, hogy még lehetnék. És ez kielégít. Megnyugtat, hogy mégsem vagyok olyan öreg, mint amilyennek képzeltem magamat.

— Meg tudnál állni ennél a tudatnál? Például akkor, ha viszontláthatnád azt, akire állandóan gondolsz?

— Tisztára akadémikus értékű kérdés ez, amelyre csak akkor tartozom felelni, ha . . . Igen : ha.

— Örök hűséget esküdtél Marianne emlékének. Meg tudnád szegni esküdet?

— Nem tudnám. De akkor is hű maradnék Marianne emlékéhez, ha holnap másba szeretnék. Szerelem és szeretet nem egy. Az egyik mit sem vonna el abból a másikból, amivel a boldogultnak tartozom.

— Nem szofizma ez?

— Nem. Mert nem tartozhatom én, az élő, olyasmivel, amit a halott nemcsak hogy viszonzni nem tud, de meg sem kíván: szerelemmel.

— Vajjon a szeretetet a halott viszonzhatja-e, ha már nem kívánhatja a szerelmet?

— Feltétlenül. Mert Marianne szeretete él bennem tovább és amit érzek, azt érzem az ő lelkével is. Ha sírok, velem sír, ha boldog vagyok, velem boldog ő is. És ha az, ami bennem mulandó, ma holnap megkívánná tőlem, hogy ismét szeressem: Marianne volna, aki a szerelmemet megáldaná.

— Ezek szerint a házasság gondolatától sem riadnál vissza?

— Nem ismerem az illetőt, nem tudok hozzászólni.

— Ez természetes. De ennek a kérdésnek is van akadémikus oldala.

— Van. Nem rajtam múlt, hogy már egyszer nem tehettem hitvallást idevonatkozó felfogásomról. Ha nem akadályoz meg benne a végzet: ma Marianne volna a feleségem.

— És mit szólna hozzá a fiad?

— Az ő kezébe tenném le a sorsomat. Lemon-danék, ha úgy akarná.

— A házasságról?

— A szerelemről is.

Kolb Gida nem nagyon sietett a látogatásával. Elmult hét-hét után s csak nem jött a várva-várt távirat, amely bejelentette volna az érkezését. De még nem is felelt Ujváry levelére. Tán elveszett? A földesúr nem tudta elképzelni, hogy mi lehetett az oka Kolb mély hallgatásának. Már-már meg

akarta valósítani mindsűrűbben jelentkező szándékát, hogy újabb levéllel keresse fel barátját, amikor előadta magát valami, ami egész új irányba terelte az ügyet.

Akárhányszor megesett, hogy Ujváry délután, mialatt édesanyja megtartotta megszokott sziesztáját, a kertben barangolva, Bandira és nevelőnőjére bukkant, amikor azután vagy melléjük telepedett, vagy pedig résztvett a játéukban.

Így történt egy verőfényes, meleg júniusi napon is. Ujváry, mint rendesen mindennap, meglátogatta Marianne sírját, ahol elvégezte rövid ájtatosságát és néhány virágot tett a hantra. Azután a parkhoz tartozó fenyves irányába indult, amelyet egy kis kopár magaslatot befásítandó, vagy harminc évvel ezelőtt még az atyja létesített.

Bandi vidám sikogatása csakhamar elárulta az ő, meg Etel nővér közelét, úgy hogy Ujváry önkéntelenül is a hangok irányába vette lépteit. Nem tartott soká és meg is találta őket egy pad közelében. Fogócskát játszottak. Bandi épen üldözte a nővért, aki kipirultan és — ami a nagy melegben nem volt meglepő — meglehetősen kifáradva, a pad támlája mögött állt, újabb menekvésre készen. Amint Bandi megpillantotta az atyját, elkiáltotta magát:

— Segítség, apuska, segítség! Nem birom megfogni Etelt!

Ezzel Ujváry elé szaladt, megragadta a kezét és húzta, húzta magával, hogy ezáltal is rávegye a játékban való részvételre. Ujváry habozott.

— Ketten egy ellen? Még pedig két férfi egy nő ellen? Bandi, ez nem szép dolog — jelentette ki azután és tréfásan csóválta a fejét.

— Bizony nem — hagyta rá Etel nővér nevetve. — Amúgy is már le vagyok törve. Feladom a játszmát.

És bebizonyítandó, hogy milyen komoly volt ebbeli szándéka, el is hagyta védelmi állását, előre-jött és ledült a padra. De Bandi még nem igen volt otthonos a lovagiasság szabályaiban, ami abban nyilvánult meg, hogy a fegyverszünetet nem volt hajlandó elismerni. Elengedte atyja kezét és rávetette magát Etelre.

— Meg vagy, meg vagy! — kiáltotta diadalmasan és hancurozva mindkét karjával Etel nővér után kapott, alkalmasint azért, hogy jelképileg is birtokba vegye a foglyát. Etel nevetve védekezett és azon volt, hogy Bandit távol tartsa magától. Ez így tartott néhány másodpercig, a harc mind hevesebb lett. Most Etel azáltal akart véget vetni a játéknak, hogy váratlanul ő ragadta meg Bandit és a fiút ölébe véve, teljes erővel magához ölelte. De Bandinak eszeágában sem volt megadni magát. Sikított, rugott, kapálódzott. És ekkor baj történt.

Etel nővér ugyanis, Bandi hirtelen, vad mozdulatait kivédendő, oldalt hajlította a fejét, ezzel azonban épenséggel nekirontott a veszedelemnek, mert a kis fiúnak egyik heves mozdulata egyenesen a balszemét érte, hozzá még oly erővel, hogy a szemüvege lerepült a földre, az egyik üveg pedig kiesett a keretből és a köves talajon kettérepedt, Etel nővér halkan felkiáltott, gyorsan letette a fiút, aki fel sem birta fogni, hogy mi történt, azután a szeméhez kapott.

Ujváry ijedten odaugrott.

— Mi történt, az Ég szerelmére? — hebegte sá-

padtan. Etel nővér mellé ült és gépiesen a leány feje után nyúlt, hogy megnézzze, megsérült-e? De Etel lehajtotta a fejét.

— Hagyjon kérem, hagyjon — szólt idegesen, majdnem türelmetlenül. — Hisz' nem történt semmi bajom.

Ujváry azonban, bizonyára azért, mert azt hitte, hogy Etel csak nem akarja Bandi bűnét súlyosbítani, nem tágitott és maga felé fordította a leány arcát. Erős, izmos kezeiben a gyöngé nő feje úgy fordult meg, mint egy játékbabáé.

Szemeit görcsösen csukva tartotta. Arcán nem látszott semmi sérülés, még egy karcolás sem volt rajta. Ujváry fellelegzett.

— Nyissa ki a szemét — mondta azután, majd amikor látta, hogy szavának nem volt hatása, nyomtatékosan, majdnem könyörögve hozzátette: — Etel, kérem, legyen okos! Tegye meg az én kedvemért...

A leány még egy pillanatig habozott, de azután, mintha belátná, hogy nincs menekvés, megadta magát. Engedelmeskedett. És kinyitotta a szemét. És ránézett a férfira.

Ujváry az első pillanatban nem látott egyebet, mint azt, hogy a szem sértetlen. Azután az a gondolat cikkázott át agyán, hogy: ni, hisz' ezek a szemek nem is pirosak, betegek!

Nyomban rá hátraszökkent, megdöbbsent. Kezei erőtlenül lesiklottak Etel nővér arcáról. Azt hitte, hogy csodát lát.

Mert ezek a szemek, ezek a gyönyörű, beszédes, bársnyos szemek azok a szemek voltak, amelyekért hetek óta oly kimondhatatlanul vágyódott, ame-

lyekről már-már azt hitte, hogy nem is fogja őket viszontlátni sohasem.

Szólni akart, nem tudott. Zavarban volt, mint egy iskolásgyerek, akit rajtakaptak valamin, aki hallgatódzott, lopott talán, olyan volt, mint a kis Bandi, aki az eltörött szemüveggel a kezében, bűnbánatosan, gondterhes arcocskával meghúzódott a háta mögött és lelki kínjában egyik lábáról a másikra állt, míg végül nem bírta magát többé tűrtőztetni és ráborulva Etelre, hüppögve könyörgött:

— Bocsáss meg, Etel, nem szándékkal tettem, ismét jó leszek...

Etel szenvedélyesen megölelte a gyermeket.

— Megbocsátok, Bandikám — lehelte a fiú piros orcájára — hisz' te nem tehetsz róla.

Ebben a pillanatban meghúzták a kis harangot a kastély kapujában. Uzsonnára hívták a lakókat.

Etel és Ujváry felkeltek.

Azután mindhárman szótlánul elindultak a kastély felé.

V.

Amikor tíz perccel később ismét találkoztak a félig elsötétített, hűvös ebédlőben, ahol özvegy Ujváryné már a megszokott helyén ült és szürcsölte a teáját, Etel nővéren már másik szemüveg díszelgett és minden úgy volt, mintha mi sem történt volna. Sőt, szóba sem került a kis baleset, mivel senkinek sem állt érdekében, hogy róla beszéljenek. Legkevésbé Bandinak és ha a rendesen igen kedé-

Iyes beszélgetés ez alkalommal egészen csütörtököt nem mondott, ez talán csakis Bandi érdeme volt, aki mindent elkövetett, hogy a társalgás meg ne akadjon. A leglehetőlenebb kérdéseket intézte a felnőttekhez, különösen nagymamájához, aki nem tudta, hogy mire magyarázza unokájának még a szokottat is ez alkalommal messze túlhaladó tudni-vágyását. De azután jött olyasmi is, ami még Ujvárynénél tűrelmét is felülmúlta:

— Ugye, te már öreg vagy, nagymi?

— Az vagyok, kis fiam, öreg.

— Ugyebár, nagyon öreg, nagymi?

— Nagyon öreg, Bandi.

— Akkor téged is agyon akarnak lőni, ugye, nagymi?

— Micsoda? — kiáltotta elszörnyűködve Etel nővér, mialatt Ujvárynénél majd hogy kiejtette a csészét a kezéből, míg a fia türelmetlenül felriadt merengéséből, felugrott és vésztijslóan összehúzta szemöldökét.

— Miért lőnének engem agyon? — kérdezte erőltetett nyugalommal Ujvárynénél.

— Hát úgy, mint az öreg lovakat, nagymi — felelte Bandi őszintén. — Apuska tegnap megmutatta Etelnek, hogy hol temetik el őket. Ugye, apuska, agyonlövik a lovakat, ha már öregek? Ugye, hogy azt mondtad?

Ujváry rárivallt a fiúra:

— Nem szégyeled magad, így beszélni a jó nagymamáról, aki úgy szeret téged, haszontalan, csúnya gyerek, te?

Bandi szemét elfutotta a könny, de nyomban rá durcásan Ujvárynéhez sietett, felállt előtte, mintha

meg akarná védelmezni valami támadás ellen és kijelentette:

— De én nem engedem, hogy bántsák a nagymamát, én nem!

Úgy állt ott, oly hetykén és bátran, hogy mindenki elnevette magát. A helyzet meg volt mentve.

Nemsokára rá Étél felkelt és Bandival együtt visszavonult.

Ujváry utána nézett a leánynak. Egész belseje remegett, foga csikorgott. Szeretett volna felugrani, hogy kövesse Etelt. De nem tette. Nem mozdult a helyéből.

Még soká ott ült édesanyja társaságában és egy cigarettáról a másikra gyújtva, szótlanul kinézett a kertbe. Az öregasszony ismerte ezt a hangulatát, tehát az okát sem kérdezte. Csak feltűnt neki, mert régen történt, hogy utóljára tapasztalta.

Ujváry szünet nélkül arra a felfedezésre gondolt, amelyet oly váratlanul tett a fenyvesben. Amiért hetek óta kínlódva vágyódott, aminek a mindjobban elhomályosodó emlékét álmatlan éjszakákban már csak a legnagyobb erőfeszítéssel birt lelki szeme elé varázsolni — itt volt Ujlakon. Azzal a nővel, aki — most már nem is tagadta — az őt ért nagy szerencsétlenség óta először ébresztett fel benne rég kihűltnek vélt érzelmeket — hetek óta megosztotta a hajlékát és ő még csak meg sem rezzen a közelétől! Igaz, hogy olykor-olykor majd megrészegeedett a hangjától, de nem ő rá gondolt, akit hallott, hanem a másikra. És most kiderült, hogy az a másik nem is létezett. Ebbe bele lehetett bolondulni.

Azután még sajnálta is a szegény leányt, majdnem lenézte. Mert csúnya volt és mert nem volt szép szeme.

Ujváry lelke mélyében gúnyosan felkacagott. Hát lehetséges volt-e ez egyáltalán? Vagy nem volt-e ez is csupán egy újabb szeszélye a természetnek, egy újabb gonosz tréfája a sorsnak, hogy őt még jobban megszenvedtesse? Hátha itt is csak egy hihetetlenül nagy hasonlatosság űzött vele szivtelen játékok?

Miért csúfitotta volna el magát szándékosan ez a nő, aki oly gyönyörű szép volt, mint amilyent még keveset látott? Vagy talán nem is volt olyan nagyon szép és csak ő látta annak, azért, mert ismét egyszer titkos erők mágneses hatalmukba kerítették, úgy mint már egyszer életében?

Miért burkolódzott egyáltalában annyira titokba, hogy még a nő legnagyobb áldozatától sem riadt vissza, a vele született hiúság teljes megtagadásától?

Mindezekbe a rejtélyekbe be kellett világítani, mielőbb és minden áron. Beszélni kellett Etellel.

Erre kétségtelenül a legalkalmasabb idő este volt, akkor, amikor felolvasás vagy zongorázás után Ujvárynét kezdte elnyomni az álom. Be akarta várni anyja visszavonulását. Akkor már senki sem zavarta meg őket.

Alig bírta bevárni ezt a pillanatot. Vacsora alatt nem igen nyúlt az ételhez. Oly ideges volt, hogy csak a legnagyobb erőfeszítés árán tudta megóvni a látszatot. De Ujváryné mégis észrevette a dolgot és most szóvá is tette.

— Van valami a levegőben — szólt. — Aligha-

nem eső készül. Érzem a tagjaimba. Te sem érzed jól magad, Zoltán, látom.

Ujváry tiltakozott.

— De látom — jelentette ki az asszony. — Ismerem az effélét és hiába, az én fiam vagy. Nem is fárasztjuk ma a kedves nővért a felolvasással és korán lefekszünk.

— Nincsen semmi bajom, ha mondom! — patant fel akaratlanul Ujváry, majd hogy ellensúlyozza indokolatlan kifakadását, mosolyogva hozzátette: — Egészen úgy beszél, kedves mama, mintha nem is magának olvasna fel Etel nővér, hanem énnekem! Talán mondanom sem kell, hogy magam is roppantul élvezem, de elvégre ne téveszszük össze a tényeket és mondjuk meg a dolgot úgy, amint van.

— Jó, jó — csitítgatta az anyja, legyen meg a te akaratod. És mivel ezek szerint úgy áll a dolog, hogy engem illet a döntés, hát — ezzel a nővérhez fordult — igen szépen kérem, hogy a változatosság kedvéért ez egyszer ismét játékaival gyönyörködtesen engem, kedves Etel. Még pedig arra kérem, játszon valami vígat, könnyűt, derűset! A betegség mérgét mindig a megfelelő ellenméréggel kell gyógyítani. A nyomott hangulat is csak betegség és az ellenmérge: egy kis víg zene.

— Semmi kifogásom ellene — hagyta rá Ujváry — de ismétlem: én nem vagyok nyomott hangulatban.

— De én — felelte Ujváryné, mosolya mellett is ellentmondást nem tűrő hangon.

Zoltán vállat vont.

— Ez más — mondta és úgy mint eddig, persze

csak lopva, rajta pihentette tekintetét Etelen, aki azon fáradozott, hogy közönyös, személyétől független dolgokra terelje a szót. Magában pedig így szólt Ujváry: — Milyen szép vagy, milyen gyönyörű! Még így is, ezzel a csúf szemüveggel. Hogy én számár ezt eddig nem vettem észre . . .

Nemsokára rá felkeltek és átmentek a szalónba, ahol Ujváryné rögtön megszokott helyére telepedett.

— Mit is hallottál legutóbb Pesten, az operában, Zoltán? — kérdezte, alighogy helyet foglalt, az öreg asszony, majd be sem várva a választ, folytatta: — Tudom már: a Denevért. Milyen kedves, csodálatos muzsika. Régen hallottam, nagyon régen. És mégis emlékszem rá. Hiába, más zenét írtak az én időmben! Hát el lehet-e szebbet, finomabbat képzelni a denevérkeringőnél? Meg is van a kottája az egész operettnak. Nézze csak meg, Etel lelkem, a szekrényben, az utolsó polcon van az efféle, úgy tudom.

— Még csak ez kellett nekem — gondolta magában Ujváry, de most már csöppet sem haragudott, hogy nem volt felolvasás. Sőt. Jött, aminek jönnie kellett. Mintha minden összefogna, hogy siettesse az eseményeket.

Utána ment Etelnek, aki már kinyitotta a szekrényt és a földön térdelve keresgélt a kották között. Zoltán is leguggolt. A leány közele megrészegettette. Szédült. Ő is nagyobb csomó kottát vett ki magának, hogy segítsen. De hiába forgatta, mindig csak a leányt figyelte.

Várta, leste, hogy talán mégis csak elárulja magát egy mozdulattal, egy mosollyal, egy tekintettel! De nem. Semmi ilyesféle nem történt. Amilyen

nyugodt volt egész idő alatt, olyan csöndes, elfogulatlan volt most is. Mintha sohasem ültek volna egymás mögött az operában, mintha soha el sem mesélte volna neki a gyönyörű szemek történetét, mintha sohasem törte volna el Bandi azt az utálatos, sárga szemüveget, amely a legszebb szemeket rejtette el a világ előtt.

Mi volt ezzel az Etellel? Olyan raffinált volt-e? Vagy szent volt-e talán?

Végre megtalálták a kottát. Még pedig Ujváry csomójában. És nem is ő volt a szerencsés, hanem a nővér.

Ujváry nem tudta megállani, hogy erre ne tegyen megjegyzést.

— Lám, mire jó mégis a szemüveg — mondta halkan.

— A másik jobb volt — felelte nyomban Etel és alig észrevehetően elmosolyodott. — Ez már úgysem ér semmit.

Ezzel felkelt és a kottával együtt a zongorához ment. Ujváry elbűvölten követte.

— Ez már úgysem ér semmit — ismételte magában.

Bizonyos, hogy a hangulata nem volt nyomott. Most legalább már nem. Fel tudott volna kiáltani örömeiben. Ez a tréfás válasz, ez a halovány mosoly Etel ajkán — ez volt az első közeledés. Meg tudta volna ölelni az egész világot. De megelégedett azzal, hogy megölelte az édesanyját.

Ujváryné okos öreg dáma volt.

— Istenem, teremtőm — gondolta magában és boldogan égnek irányította tekintetét, — ez a gyerek tényleg szerelmes. Mit adnék érte, ha elő

tudnám neki teremteni azt a szépszemű denevért! Még ha az is csak amolyan könnyű fajtából való volna! Én Istenem, hisz' csak az a nyomorult kis szerelem ér valamit ebben az életben...

Etel már a zongora előtt ült és játszott. Könnyű, kedves dallamok röpködtek a levegőben, mint az éjjeli pillék és égnek szálltak, mint pezsgőben a gyöngy.

Zoltán Etel mögé állt, majd melléje és onnét hallgatta a játékát. És különös: minden dallam, minden szám felébresztett benne egy-egy a részletekig menő emléket.

Le sem vette a szemét Etelről. Majd elnyelte tekintetével mindazt, ami belőle látszott. Szőke hajának egy a fejkötő alól lopva kikandikáló fürtjét. Szépen ívezett szájának bájos vonalát. Finom kezét, amely a sok munka dacára is fehér és ápolt volt. Az igénytelen, sötétkék ruhában elvesző márvány nyakat. Megborzongott, amikor képzeletének erejével pillanatra átalhatolni vélt tekintetével ezen az önző, csúnya, esetlen zubbonyon.

Leült, mert úgy érezte, mintha meginogna alatta a föld. Kénytelen volt nyugalomra inteni önmagát, mert attól félt, hogy valami helyrehozhatlan ügyetlenséget talál elkövetni, ha még egy percig is ott marad Etel közelében. És Etel csak játszott tovább, minden zavar, minden elfogódottság nélkül.

Egyszer úgy érezte Ujváry, hogy valaki mellette áll. Feltekintett: az anyja volt. Fel akart kelni maga is, de az öreg dáma ajkára tette az ujját és ráhajolt.

— Fáradt vagyok, lefekszem — súgta — de ti

ne zavartassátok magatokat. Etel oly kedvesen játszik és te meg élvezed, látom . . .

Ujváry nem felelt. Csak megszorította édesanyja kezét és a szájához emelte. Csakugyan: élvezett. És jobban nem is alakulhatott volna a helyzet, mint így. Most már egészen bizonyos volt, hogy minden összefogott, hogy siettesse az eseményeket.

Tíz percnél is több telhetett el azóta, hogy Ujváryné elhagyta a szobát, amikor Etel az utolsó felvonás fináléjával is végzett. Pillanatig még mozdulatlanul ült, azután nesztelenül becsukta a kottafüzetet és felkelt. Csodálkozva vette észre, hogy hallgatóinak száma felére apadt.

— A nagyságos asszony már lefeküdt? — kérdezte, amikor az ablak mélyedésében, székben hátradülve, felfedezte Ujváryt.

— Igen — felelt emez, kissé szokatlan, tompított hangon. — Mama, hisz' hallotta, nem egészen jól érezte magát. Szíves elnézését kéri, hogy el sem búcsúzott magától, én pedig azért teszem ugyanezt, mert visszaéltem a helyzettel és anélkül, hogy erre felhatalmazott volna, egyedül élveztem tovább a játékát.

Etel nővér tréfásan elszörnyűködött.

— Irtózatos bűn ez — mondta, azután elmosolyodott. — Voltaképen csodálom, hogy Ujváry úr nem szökött meg szintén a játékom elől.

— Gyönyörű volt, Etel, valóban gyönyörű.

— Dehogyan volt gyönyörű. Az ilyenfajta könnyű zenét, bár magam is nagyon szeretem, épenséggel nem tudom játszani, magam is érzem, hogy hiányzik a játékból a rythmus. Keringőnél, indulónál pedig éppen ez a fő.

— És mégis meg vagyok róla győződve, hogy pompásan táncol.

— Táncoltam is valamikor. Sőt sokat táncoltam. Régen.

— Nem lehetett ez olyan régen, Etel.

— Nekem úgy tűnik, hogy régen volt.

Elhallgattak és néhány másodpercig egyikük sem szólt semmit. Ujváry hirtelenül megmozdult.

— Nem haragszik rám, Etel, mondja? — kérdezte.

A leány ránézett.

— Miért haragudnék, Ujváry úr?

— Azért, mert erőszakos voltam. Ma délután. Hisz' tudja...

— Nem haragszom — felelte Etel egyszerűen, — bár, az igazat megvallva, bántott a dolog. Attól féltem, hogy nem aggodalomból tett velem így, hanem — kíváncsiságból. Már azt reméltem, hogy tévedtem és most, hogy... most látom, hogy igazam volt. Bár ne is szólt volna.

— Bocsásson meg, Etel...

— Nincsen mit megbocsátanom. Hogy bántott a dolog és hogy most is bánt, arról csak magam tehetek. Ostobaság. El fog mulni. Mint sok minden. Jó éjt, Ujváry úr.

A férfi összerezett.

— Ne menjen még, Etel — szólt kérlelő hangon. — Végre akad egy negyedóránk, hogy zavartalanul beszélgethetnénk és most el akar futni. Maradjon még. Kérem!

Etel ismét ránézett. Csodálkozva, majdnem bizalmatlanul.

— Nem hagyhatom oly soká magára Bandikát...

— Sohse féltse Bandit! Az már úgy alszik, mint a bunda. Jőjön Etel, üljön le még egy pillanatra. Kell, hogy kérdezzek magától valamit.

— Tőlem, Ujváry úr?

— Igen, magától, Etel. És azt hiszem, hogy maga tudja is, hogy miről van szó. Vagy nem?

Ezzel a kezénél fogta a leányt és leültette. Maga pedig vele szemközt helyezkedett el.

— Attól tartok, hogy igen.

— Annál jobb, legalább nem kell, hogy nagy fenekeket kerítsek a dolognak. Emlékszik-e, hogy akkor, amikor ideutaztunk, Martonvásár és Nyék között, elmondtam magának egy furcsa kis történetet, amely előtte való este megesett velem, a színházban?

— Hogyne. Arról a bizonyos ismerős hangról volt szó, amelyről nem tudta, hogy hová tegye, míg a velem való viszontlátás meg nem szabadította kínzó gondolataitól.

— Nagyon helyes. Csakhogy másról is volt szó. Egy szempárról.

— Igaz. Amelyet azonban soha előbb nem láttott, amiből azután igen helyesen arra következtetett, hogy a tulajdonosnőjét sem láthatta sohasem.

— Kitűnően emlékszik, Etel. Egészen így mondtam akkoriban. De nem jól mondtam. Mert igenis, ismertem azt a hölgyet.

— Vajjon?

— Egészen bizonyos vagyok benne.

Ujváry rövid szünetet tartott, azután megfogta a leány kezét.

— Miért teteti magát, Etel? — kérdezte. — Maga volt. Maga volt, aznap este, az operában a

maga hangja volt és a maga szeme. A maga gyönyörű, kedves, bársonyos szeme. Erre ma délután jöttem rá. Isten a tanum, hogy nem akartam behatolni a maga titkaiba. És mégis megtettem. Akaratlanul. Ha tudná, hogy milyen boldog vagyok azóta! A maga szeme nem beteg, Etel. Nem vagyok orvos, de a fejemet adom érte, hogy igazam van. Etel, Etel, mint teteti magát előttem?

— Pedig nem én voltam.

Ujváry felugrott.

— Ugyan! — mondta majdnem indulatosan s elengedte a leány kezét. — Nem maga volt? Hát ki lett volna?

— A nővérem — felelte Etel egyszerűen és felkelt.

Ujváry hátralepett és összezsapta a kezét, majd hangosan felkacagott.

— A nővére? — kiáltotta. — Etel, csak nem képzeli, hogy elhiszem magának azt a dajkamesét?

A leány vállat vont. Látszott rajta, hogy felelni készül, de ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és belépett valaki.

Julis volt, a komorna.

— Mit akar? — rivalt rá Ujváry.

— Semmit, nagyságos úr — felelte mély hangján, alázatosan Julis. — Csak benéztem, mert fényt láttam a szobában és mert nem tudtam elképzelni, hogy ilyenkor még ki beszélget itt. A nagyságos asszony ugyanis már régen lefeküdt.

— Tudom — hagyta rá rosszkedvűen Ujváry.

— Akkor feküdjünk le mi is — szólalt meg most Etel nővér. — Jóéjtszakát, Ujváry úr.

És fejét könnyedén meghajtva, nesztelenül eltűnt a folyosó irányában, a félhomályban.

VI.

— Ez a pokol, ez a pokol! — nyögte Ujváry, amikor álmatlanul fetrengett az ágyában. Az ablakai a kert felé tárva-nyitva voltak és mégis fülledt, nyomasztó volt a levegő, a fákon egyetlen levél sem mozdult meg. — Most mégsem ő volt, hanem a nővére! Igaz ez, vagy újabb hazugság? Hazugság, titkolódzás, homály, mint minden, ami ezt a nőt körülveszi?

De már a következő másodpercben ismét megbánta, sőt egyenesen fájt neki, hogy így mert vélekedni Etelről. Aki ilyen kemény ítéletre semmiképen sem szolgált rá. Bármilyen valószínűtlennek hangzott is ez az egész história — addig, amíg meg nem győződött az ellenkezőről, nem volt szabad Etel szavában kételkedni. Mert hiszen, ha úgy volt, hogy nem őt, hanem tényleg a nővérét látta a színházban — és az ilyen szinte hihetetlen hasonlatosságok testvérek között nem tartoznak épen a ritkaságok közé, pláne amikor csak a hangról vagy a szemekről van szó — akkor a többi is mind igaz volt, amit Etel állított. Vagyis, nem is állított, hanem egyszerűen elhallgatott. Etel sohasem állította, egészen mostanáig, hogy nem ő volt az operában. Etel sohasem mondta, hogy neki is szép szeme van ugyan, de ez a szem nem azonos a másikkal. Nem is volt alkalma, hogy ezeket elmondja. Ha tehát egyáltalában nem mondott igazat, akkor ezt csak egyetlenegyszer tette, még pedig most. És ez is csak tisztára feltevés volt, amely mellett nem szólt egyéb, mint legfőlebb a — valószínűtlenség.

— De mire való akkor ez az undorító szemüveg?

Miért csúfítja meg magát szándékosan? Miért akarja magát másnak feltüntetni, mint amilyen a valóságban?

Igy tépelődött Ujváry. Hánykolódott tovább, egészen reggelig, miközben minden gyanakvás és lélekanalízis közepette is megállapította, hogy menthetetlenül beleszeretett valakibe, Etelbe, a nővérébe, talán mind a kettőbe. Már virradt, amikor elnyomta a fáradtság. Ki volt merülve és valami álomfélébe esett, amiben azonban nem volt köszönet. Mert az agya szünet nélkül tovább működött és tovább szőtte, fonta az ideges gondolatokat.

Nyolc óra lehetett, amikor Sándor óvatosan benyitott a hálósobájába és nagy ezüsttálcán behozta a reggelit. Ujváry rögtön fenn volt és felült. A feje fájt, a torka ki volt száradva.

Röstelkedett az öreg szolga előtt. Mert rendesen már hatkor lovon ült és bejárta a gazdaságot. És csak azután ült reggelihez. Még pedig nem is a hálósobában, hanem az ebédlőben, a többiekkel együtt.

Sietve kiugrott az ágyból és nyújtózkodott. Közben az ezüsttálcára esett a tekintete. Kávét, vaj, méz, kalács. Semmi sem csábította. Még az első erdei eper sem, amely helyes kosárában ott díszelgett a többi holmi között. Egyszerre azonban mást is pillantott meg a tálcán.

— Mi ez? — kérdezte.

— Egy levél, nagyságos úr. Etel nővér adta ide az imént.

Ujváry meghökkent. Talán meg is ijedt kissé.

— Etel nővér?

Kezébe vette a levelet. Csakugyan, az ő írása volt.

— Mi van Etel nővérrrel? — kérdezte ismét, mi-
alatt türelmetlenül letépte a boritékot. — Csak nem
beteg?

— Nem hiszem, kezét csókolom — felelte Sán-
dor. — Már korán reggel kint járt a baromfiudvar-
ban és most alighanem a Bandi úrfit mosdatja.

— Rendben van. Kimehetsz.

Sándor felkapta a tisztítani való ruhát és a cipőt,
azután kisompolygott, Ujváry pedig a nyitott ab-
lakhoz ült és olvasta:

Ujlak, 1922 június 25-én.

„Mélyen tisztelt Ujváry úr!

Félbeszakított beszélgetésünk után, úgy érzem,
még egy közelebbi magyarázattal is tartozom
Önnek és mivel nem tudom, hogy erre mikor nyi-
lik ismét alkalom, jobb, ha ezt nyomban meg-
adom. De a történetek után talán még mással is
tartozom Önnek, mert nem szeretném, ha egy
pillanatra is félremagyarázná magatartásomat.

Hogy magamról eddig nem beszéltem, ennek
egyszerű magyarázata az, hogy erre egészen máig
szükség nem volt. Abban a hiszemben éltem, hogy
enélkül is betölthetem a hivatásomat az Ön házá-
ban. És talán csakugyan nem lett volna rá szük-
ség, ha nem játszik közre a véletlen.

Ismétlem: május 17-én nem én voltam, aki
az operában az Ön közelében ült, hanem csak-
ugyan a nővérem: Adamovics Péterné. A férje
szolgabíró Tolnamegyében, egyébként jó barátja
annak az Ölvedy Györgynek, akiről, ha jól tu-
dom: szomszédnőjük, Tarbóczy Ellen nevével
kapcsolatban egy alkalommal szó esett az asztal-
nál. A nővérem akkoriban történetesen néhány

napra szüleimnél volt látogatóban és az anyósa társaságában nézte végig a Denevért. A neveket csak azért említem, hogy — amennyiben ennek még ezek után is szükségét érezné — a tényállás valódiságát mások útján is megállapíttathassa.

Négyen vagyunk testvérek. Van két nálamnál jóval fiatalabb fivérem és van egy húgom, a már említett Adamovicsné. Elza csak másfél évvel fiatalabb nálam, mégis már öt év óta van férjnél. Rendkívül hasonlítunk egymásra, azzal a különbséggel, hogy ő barna, míg én szőke vagyok. De az alakunk, a hangunk, a szemünk egyforma. Különösen az utóbbi. Ez a hasonlatosság volt a tulajdonképeni oka annak, hogy elkiváncoztam abból a körből, amelyben születtem.

A háború kitörésekor, nagyon fiatalon — alig voltam tizennyolc éves — jegyet váltottam valakivel, akit nagyon szerettem. Ő elment a harcterre, én eleinte otthon maradtam, később azonban beállottam önkéntes ápolónőnek és Kassára kerültem, ahol az ottani hadikórházban körülbelül másfél évig ápoltam.

Egy napon levelet kaptam hazulról, amelyben közölték velem, hogy a vőlegényem, aki mindjárt a háború elején szerb fogságba esett, megszökött és négy hét óta ismét otthon van. Érthető örömömben nyomban szabadságot kértem és hazautaztam. Itt különös meglepetés ért: a vőlegényem beleszeretett a nővérembe. Természetesen felbontottuk az eljegyzésünket és három hónapra rá meg is tartották az esküvőt. A dolog, nem tagadom, nagyon fájt, de elvégre már más leányokkal is megtörtént, hogy otthagyták őket a

vőlegényük. A sógorom igyekezett kimagyarázni az esetet: tulajdonképen már azelőtt is a nővérembe volt szerelmes, az viszont, hogy mégis velem váltott jegyet, csak úgy történt, hogy a mozgósítással járó izgalom közepette az befolyásolta, hogy sokat sírtam miatta, amihez még hozzájárult a nővéremmel való nagy hasonlatosság. Szóval, megkönyörült rajtam...!

Talán érthetőnek fogja találni Ujváry úr, ha ezek után kitérni kívántam azok útjából, akiknek akaratomon kívül már egyszer megzavartam a boldogságát, de azt hiszem, emberileg megbocsátható az is, hogy a magam lelki nyugalmaival is kívántam számolni. Visszavonultam tehát a világtól és megpróbáltam, vajjon keresztül tudom-e ezt vinni anélkül, hogy elhagynám a szülei házat, ahol, amint láttam, mégis sok tekintetben szükség volt reám? Egy pár évig küzdöttem a viszonyokkal, de eredménytelenül. Ehhez még hozzájárult, hogy az összeomlás következtében atyám szerény vagyona nem bizonyult többé elégségesnek arra, hogy a kamataiból a megélhetésünkkel, a fiúk neveltetésével járó rettenetesen nagy kiadások költségeit apám fizetésén, később nyugdíján felül fedezni lehessen. És így történt azután, hogy állásba mentem, hogy végleg szakítsak a multtal és hogy szerzeménnyemmel segítsen szüleimet, akik a szintén tönkrement Adamovicsék oldaláról nem számíthattak semmiféle támogatásra.

Amint már bemutatkozásomkor jeleztem, ezzel az első kísérletemmel nem volt szerencsém. A külsőm — joggal nevezhetném danai ajándék-

nak — megbolygatta még Kernholz-család házi békéjét is. Az asszony ismert okokból elbocsátott. Amikor búcsúztam, így szólt hozzám: — Nagyon sajnálom, hogy kénytelen voltam önnek felmondani, de egyszerűen megvédem a magamét. Szívből kívánom, hogy más háznál ne legyen ilyen kellemetlensége, azonban — ne vegye tőlem rossz néven — ezekkel a szemekkel nem állhat jól semmiért.

Éreztem, hogy van abban valami, amit Kernholzné ily kiméletlenül a szemembe mondott és már-már elhagyott minden bátorságom, amikor — amint gondoltam — mentő ötletem támadt: el kellett tüntetni mindazt, ami megakadályozta, hogy nyugodtan, békében szentelhessem magamat a hivatásomnak.

Ma abba a helyzetbe kerültem, hogy szándékom ellenére is kénytelen voltam bepillantást engedni Önnek Kemény Etel életének kis tragédiájába, hogy ezzel elhárítsam Etel nővértől az őszinteség hiány vádját. De minthogy ez megtörtént, szeretném, ha ismét legördülne a függöny erre a játékra, amely csak engem érdekel. Sőt ragaszkodnom kell hozzá, hogy le is gördüljön. Mert csak ez esetben érzek magamban elég erőt arra, hogy továbbra is megmaradjak ebben a kedves házban, amelyben csak jól tapasztaltam, s amelyet, már a gondjaimra bízott édes kis fiú miatt is, csak fájó szívvel hagynék el.

Mély tisztelettel

E t e l. "

Ujváry háromszor is elolvasta a levelet, azután cigarettára gyújtott és felkelt. Majd kezdett fel-alá járni a szobában. Feltűnően nyugodt volt. Mint

egyébként mindig, ha nagy kérdések adták elő magukat. És ez az eset is, kétségtelenül, nem könnyű probléma elé állította.

Mert miről volt szó? Arról, hogy Etel, bár igen előzékenyen és kedvesen, de mégis — ultimátum-félét intézett hozzá. Vagy elfogadta ezt és ezáltal olyan helyzetet teremtett, amelynek elviseléséhez pillanatnyilag hiányzott nemcsak az akarata, hanem a kellő lelki ereje is — vagy pedig elfogadhatatlanoknak jelentette ki Etel feltételeit, ami egyértelmű volt a leány távozásával. Az utóbbit azonban, már Bandi szempontjából is, mindenképen el akarta kerülni. Vagy talán csak önámítás volt, hogy a fia érdekeire hivatkozott? Úgy érezte, hogy nem, úgy érezte, hogy még volt benne elég erő arra, hogy háttérbe szorítsa egyéni érzelmeit, ha magasabb szempontok így kívánják. De vajjon léteztek-e ilyen magasabb szempontok?

Ujváry mérlegelte az eshetőségeket. Ha elfogadja az ultimátumot, megőrizheti Etelt a fia és az édesanyja számára. Maga viszont élni kénytelen egy nő közelében, aki most már hiába akarta vele elfelejteni bájait, s akibe életének utónyarán úgyszólván öntudatlanul is beleszeretett azzal a hévvel és azzal a szenvedéllyel, amely nem ismer lemondást. Hiába tenne mindenféle fogadalmakat: előbb-utóbb tarthatatlanná válnék a helyzet.

Ha viszont, nem törődve sem fia, sem édesanyja érdekeivel, nem hajlik meg Etel kívánsága előtt, akkor fölszabadul ugyan a neki szánt mesterkélt és természetellenes szereppel járó állandó nyomás alul, de kérdés, kitépheti-e egyszersmind az érzelmeit a szívéből, beheged-e valaha ez a seb is az

ő lelkében, amely már egyszer majdnem elvérzett? És volt-e egyáltalán, akin ezzel segítené?

Etel levele különben is egészen új helyzet elé állította. Ami tegnap még titok volt számára, ami kínoztta, ami bizalmatlanságot, annyi meg annyi gyanút keltett benne — mindez most a hegyi forrás szűz vizénél is tisztább volt. Már amint a levelet elsőizben elolvasta, mély részvét, az erősebbnek nemes megindultsága a gyöngébb iránt, vegyült szerelmi érzéseibe, ugyanabban a mértékben, amelyben az önző nővér képe elhomályosodott. És hatalmasan, minden egyéb tekintetet letiporva, mint első, ez a gondolata jelentkezett: fölemelni a megaláztatás porából, oltárra állítani azt, akit szeretett és imádvá leborulni előtte, vas ököllel térdre kényszeríteni egyszersmind az elrabolt boldogságon élő bűnösöket is!

Ujváry korában az ember még szerelmi kérdésekben sem szokott meggondolatlanul dönteni. Helytelenül talán, de meggondolatlanul nem. Ezért jónak látta a döntést elhalasztani. Ha csak néhány órával is. De ezenfelül, ha nem is volt fatalista, mégis úgy érezte, hogy pillanatnyilag legalább, amúgy sem saját maga irányítja az eseményeket.

Csak délben látta viszont Etelt, aki úgy viselkedett, mint rendesen. Egyáltalában nem látszott meg rajta, hogy virrasztott, már pedig a levél hosszú volt és megírása néhány órát igényelt. Kedves volt, derűs, elmondta, hogy délelőtt mit csináltak Bandival, meg hogy a szép szürke tyúk beállt kotlósnak.

Ujváry szótlan volt. Csak amikor üdvözölte Etelt, a tekintetével árulta el neki, hogy megkapta a levelét. Az öreg asszony észrevétlenül figyelt. Nem

tudott ugyan semmit sem, csak sejtette, hogy valami van a levegőben. Juliskától hallotta, hogy a fia még fennmaradt az éjjel és eszmecserét folytatott Etel nővérrel. Alkalmasint az operabeli hölgyről volt szó. Szegény fiú! Csak tudna rajta segíteni!

Ébéd után Bandi kisietett a ház elé, mert a kövek között, amelyekkel nagyobb virágcsoport volt körülrakva, délelőtt egy kis zöld gyíkot fedezett fel. Ezt kereste most is. Ujváryné, mint rendesen, visszavonult a szobájába, míg Zoltán, Etelt követve, kiállt a lépcsőre.

Meleg volt ismét, forrón tűzött a nap, a levegő táncolt a rétek fölött és a látóhatáron nehéz felhők mutatkoztak.

— Alighanem vihar lesz — mondta Etel.

— Már nagyon ráférne egy kis eső a vetésekre — felelte Ujváry.

— Csak el ne verjen bennünket a jég.

Ujváry elmosolyodott.

— Lássa, ezt már szeretem. Úgy beszél, mintha egész életét pusztán töltötte volna.

— Pedig igazi városi plánta vagyok. Csak most tudom, hogy mi a természet.

— Szereti a falusi életet?

— Imádom. Azt hiszem, csak nehezen tudnék ismét elszokni.

— Ez egészen magától függ, Etel.

— Nem egészen.

— De egészen. Remélem, nem volt komoly a fenyegetése.

Etel elpirult.

— Isten látja a lelkeket, hogy nem akart fe-

nyezetés lenni, amit írtam — szólt azután. — De, ugyebár, megértett?

— Meg.

— És megbocsát, hogy levelet írtam?

— Sőt. Határozottan rossz néven vettem volna, ha nekem ezeket el nem mondja.

Etel a földre nézett. Hallgatott a felelettel.

— Boldoggá tesz, Ujváry úr — mondta azután és elmosolyodott. — Nem is tudnám szavakkal kifejezni, hogy mennyire szeretek itt lenni. Azt hiszem, már nem is tudnék meglenni Bandi nélkül.

— Mi sem maga nélkül, Etel. Egyikünk sem. Én talán legkevésbé.

— A gyík! A gyík! Itt a gyík! — kiáltotta Bandi. — Gyere apuska, gyere Etel! Nézzétek, itt a gyík!

— Jól van, kis fiam, csak gyönyörködj benne magad — felelte Ujváry, akinek talán még soha életében sem volt olyan mindegy a világ minden gyíkja, mint épen most. És mialatt Bandi újra leguggolt, hogy felfedezze a rejteket, amelyből a fürge állat időközben ismét előbujt, a földesúr Etelhez fordult:

— Azt írta a levelében, hogy most, hogy feltártam előtted a lelkét, a függönynek ismét le kell gördülnie. Ezt meg tudom érteni. Az életünk csakugyan szinpad, amelyen mindenféle játékok, drámák, színművek, vígjátékok, bohózatok peregnek le a szemünk előtt, vagy pedig magunk játszunk el bennük kisebb-nagyobb szerepeket. A maga élete, Etel, eddig csakugyan úgy festett, mint egy szomorújáték kezdete. De a folytatása még nincsen

megírva és a magam részéről igen jól el tudnám képzelni, hogy jó vége legyen a darabnak.

— Nincs folytatása. Nem is akarom, hogy legyen.

— Bocsánat, nem maga írja a darabot. A halhatatlan író viszont, aki a maga darabját is írja, mint minden emberét, s aki mindenható főrendező is egy személyben, nem ír csonka darabokat. Mind-egyiknek van folytatása, van vége és mindegyik színre kerül. A szereplők pedig nem mondhatják le az előadást.

— Nekem nem is jutott szerepem. Statiszta voltam. Az maradok.

— Abban a darabban, amelyhez maga a hősnő? Etel, ez nem lehet.

Etel önkénytelenül is, halkán elnevette magát.

— Talán bizony drámaíró is, Ujváry úr, hogy olyan jól ért ezekhez?

— Isten őrizz! Én csak egyszerűen eljátszom a saját szerepemet, mint maga, mint akárki más. Eddig én sem tudtam, hogy mi lesz velem a második felvonásban.

— És most tudja?

— Van egy bizonyos előérzetem: a mi darabunk, a magáé és az enyém ugyanaz.

— Tessék?

— A hősnő és a hős, mindkettő nagy megpróbáltatások után, egymásra talál. Persze, lehet, hogy nagyon is egyoldalúan fogom fel a helyzetet, de számomra ez volna az a megoldás, amelyet kívánnék magamnak. Talán az egyetlen megoldás.

Etel értelmetlenül bámult Ujváryra.

— Istenem, Ujváry úr — szólt azután a leg-

nagyobb zavarban és leült a lépcsőn, mert érezte, hogy térdei elkezdenek remegni — ne űzzön velem kegyetlen tréfát, nem tudnám elbirni.

— Már hogyan tételezhet fel ilyesmit, Etel! — tiltakozott Ujváry és leült a leány mellé. — Nézze, Etel, az édesanyám tudom, elmondta magának életem történetét. Ha összehasonlítja a sorsunkat, azt hiszem, csak nehezen tudná eldönteni, hogy kettőnk közül kié volt a nagyobbik megpróbáltatás. És lássa, ma mégis ismét reménykedem, bízom, tudok örülni az életnek. Miért? Mert a mindenható főrendező jóvoltából magával találkoztam.

— De Ujváry úr — !

— Csak hallgasson meg szépen, türelemmel. Attól a perctől fogva, hogy Etel nővér átlépte a házam küszöbét, éreztem, hogy valami fordulópontféléhez értem. Nem tudtam, nem is kutattam, hogy mint. Ma már tudom. Hiába akart engem megfosztani attól, hogy abban gyönyörködhessek, ami magán mulandó: lényét, lelkét, énjét nem tudta előttem elrejteni. Az a darabbefejezés, amelyre én gondolok, igaz, sem nem túlságosan romantikus, sem nem bonyodalmas, sőt talán nagyon is prózai egy olyan bájos, kedves lény számára, mint maga: házasságkötés az anyakönyvvezető előtt, azt követő egyházi esketéssel. Az esetnek legfőlebb csak az kölcsönözne a világ szemében egy kis pikantériát, hogy a hősnő a hősnek épenséggel a leánya is lehetne. De higgye el, még ha húsz éves volnék, akkor sem szerethetném jobban, mint ötven évemmel. És most már ezt is tudja, Etel. Szeretem. Igen, Etel: nagyon szeretem.

— Megáll az eszem — szólt Etel, miután Ujváry

elhallgatott. Egész arca lángvörös volt. Térdei fölöött görcsösen összekulcsolta a kezét. — Nem értem az egészet, nem értem...

— Nem csodálom, hogy meglepi, amit mondtam — folytatta Ujváry — nem is kívánom, hogy rögtön feleljen. Hisz' lehet, hogy csak az én képzeletem ragadott el magával, lehet, hogy hiú, dőre reményeket táplálok a szivemben, amelyek számára talán még egy szájalmas mosolya sincsen, Etel, lehet, hogy a nagy főrendező mégis egészen mással akarja eljátszani a hős szerepét a maga életében, mint épen én velem. Valaki egészen biztosan el fogja játszani — ez ellen hiába védekezik. De a maga levele, Etel, választ követelt: ez a válaszom.

Ujváry ismét elhallgatott és bal kezével gépiesen leszakított egy rózsabimbót, amely a lépcső korlátján kíváncsian átdugta a fejét. Pillanatig elnézte, azután ráfekttette a leány térdére.

Etel mintegy álomban nyúlt a rózsához.

— Ez — ez — — mindenre el voltam készülve, csak erre nem — pattantotta ki azután remegő hangon és a szemüvegén át majdnem ijedten nézett rá Ujváryra. — Még sohasem éreztem magamat ilyen ügyetlennek, ostobának. Bocsásson meg, Ujváry úr, de nem vagyok képes összeszedni a gondolataimat. Ujváry Zoltán és — és én. Én, az elhagyott menyasszony. A nurse! Ujváry úr, ez meggondolatlanság. Ez egy tévedés. Ez nem nekem szól, ez —

— Kérem, Etel, ne szóljon semmit. Most ne. Csak egyre kérem: ne fosszon meg minden reménytől. Legalább egy ideig hadd éljek abban a gondo-

latban, hogy nem álmodok lehetetlenről. Persze, ha már most úgy érezné, hogy nem, hogy bizony soha, de sohasem lehetnék a partnere ebben a maga darabjában, akkor jobb, ha mindjárt...

— Jaj kérem, ne folytassa — kiáltotta Etel és önkénytelenül megérintette Ujváry kezét. Szeretett volna még mondani valamit, de küzdött magával, nem volt hozzá bátorsága.

— Csak nézhetnék a szemébe, Etel — szólt ismét Ujváry, tompított hangon, de tele visszafojtott szenvedéllyel, vágyódással — úgy, mint tegnap. Be gyorsan ki tudnám olvasni a sorsomat belőle!

Etel alig észrevehetően elmosolyodott. Azután lassan arcához emelte a kezét és levette a szemüvegét. Majd ránézett a férfirra. De csak egy pillanatra. Mert Bandi közeledett. Fáradt volt, kissé álmos is, érezte a levegőben az égi háborút megelőző nagy feszültséget. Etel gyorsan ismét feltette a szemüveget és felkelt.

De még ez a rövid pillanat is olyan volt, hogy Ujváry megrészegeedett tőle. Most, hogy ismét benézett azokba a gyönyörű, bársonyos szemekbe, úgy érezte, hogy nem volt oka nyugtalankodni Etel válasza miatt. Amelyre talán szükség sem volt többé.

VII.

Amikor Ujváry azt kívánta Eteltől, hogy ne adjon azonnal választ, ez nemcsak azért történt, mert pillanatnyilag még a hiú reményt is jobb szeretette egy esetleges visszautasításnál, hanem azért is, mert meg akarta nyugtatni a saját lelkiismere-

tét. Az Etelnek spontán tett ajánlata — ezt szerelmi mámorában is érezte — egy szegény, csalódott leány szemében minden bizonnyal oly csábító valami volt, hogy megeshetett volna az is, hogy elfogadja anélkül, hogy előbb megvizsgálná belső érzelmét. Hisz' még alig telt el huszonnégyszáz óra azóta, hogy egyáltalában csak a tudatára is ébredhetett annak, hogy Ujváry iránta érdeklődik. És hogy szereti, azt csak most tudta meg.

Hogy Etel mit érzett iránta vagy hogy egyáltalában érzett-e valamit, azt a leány eddig még soha semmivel el nem árulta. És anélkül, hogy Etel vizsgozná az érzelmeit, hazug lett volna a vélt boldogsága is. Ebben Ujváry egy pillanatig sem kételkedett. De azt is tudta, hogy Etel nem fog hazudni. Ha a leány úgy érezné, hogy nem tudná szeretni, akkor habozás nélkül lemondana a jólétről, a társadalmi állásról, a névről, amelyet kínált neki, amint a múltban is lemondott arról, akit szeretett. És az utóbbi kétségtelenül a nagyobbik áldozat volt.

De Ujváry nem félt többé. A sorsa csak jóra fordulhatott. A szemek, a kedves bársonyszemek megmondták neki.

Uzsonna alatt Ujváryné feltűnően szótlan volt. Talán azért, mert ő is, mint a legtöbb öreg ember, minden tagjában érezte a közelgő vihart. Azért igyekezett résztvenni az általános társalgásban, amelyet ez alkalommal a fia erőltetett mindenképpen, de látszott rajta, hogy állandóan máson jár az esze. Csak amikor ismét magukra maradtak, árulta el az öreg asszony, hogy mi bántja. És amit mondott, úgy hatott Ujváryra, mint a vil-

lámcsapás. A távoli dörgés csak fokozta a szavak hatását.

— Képzeld csak, Zoltán — szólt Ujváryné, alig-hogy Etel kivonult a kis fiúval — sehol sem találom a boutonjaimat. Ellopták.

— Ez lehetetlen — hebegte Ujváry hangtalanul és elsápadt. — Ellopták? Ki lopta volna el? Bizonyára csak elrakta őket valahová. Majd megkerülnek.

Az öreg asszony fájdalmasan rázta a fejét.

— Nincs az a sarok, amelyet át ne kutattam volna: hiába, eltűnt. Ebéd óta egyebet se teszek, mint keresem. Úgy fáj a fejem, hogy majd megőrülök.

Elkezdett zokogni.

— Nézze, édesanyám, ez nem ér semmit — igyekezett őt Ujváry megnyugtatni. Egész közel ült hozzá és megcsókolta a kezét. — Ez az egész oly valószínűtlen, hogy úgy hat rám, mint a csoda. Csoda pedig nincsen. Emlékezzék csak vissza: mikor volt utoljára a fülében?

— Tegnap este. Lefekvés előtt mindig kiveszem, mert nyomja a fejemet, ha vele alszom. Ötven esztendő óta ez a szokásom! Ötven esztendő óta! Mint rendesen, tegnap is, az éjjeli szekrényre tettem.

— És ma reggel? Nem tette a fülébe?

— Úgy látszik, nem.

— Mikor vette észre, hogy hiányzik?

— Ebéd után. Mikor ledültem a pamlagra. Önkéntelenül a fülemhez nyúltam és akkor láttam, hogy nincs.

— Mégis, hogyan lehetséges, hogy már nem reggel vette észre?

— Nem tudom. Bizonyára már reggel nem volt ott, az éjjeli szekrényen. Mert ha ott van, látom és beteszem.

— Még sohasem fordult elő, hogy elfelejtette beakasztani? Még sohasem felejtette az éjjeli szekrényen?

— De megtörtént az is. Csakhogy akkor később mindig észrevettem és meg is találtam a szokott helyen.

— Szóval, lehetséges, hogy a bouton ma reggel is ott volt az éjjeli szekrényen és hogy csak később tűnt el onnét?

— Lehetséges, de nem valószínű. Mert ha felébredek, mindig iszom egy-két korty vizet és akkor mindig ott látom a függőt a pohár mellett. És ma reggel bizonyára már nem volt ott.

— Ma reggel is vizet ivott?

— Azt hiszem, igen.

— Édesanyám, éjjel nem szokott becsukódni?

— Sohse szoktam. Csak a kommunizmus alatt tettem, hisz' emlékszel, de ezzel már régen ismét felhagytam. Miért?

— Persze. Nem dobta le véletlenül a boutont? Álmában? Nyugtalanul aludt talán?

— Mindent megnéztem, mindent átkutattam, fiam, letérdeltem, az ágy alá világítottam, az éjjeli szekrény mögé néztem, kiforgattam minden fiókot, minden rekeszt az összes szekrényeimben: nincs. Ellopták.

— Ki lopta volna?

— Sejtelmem nincs.

— Ki takarítja a hálószobáját? Julis vagy Juszti?

— A Julis.

— Egyedül?

— Egyedül. Nagyritkán Juszti is segít.

— Ma reggel segített?

— Nem tudom.

— Julisnak szólt, édesanyám?

— Hogyne. Azonnal behívtam, vele forgattam fel mindent. Egészen oda van, szegény. Még valami kárt talál csinálni magában.

— Remélem, megmondta neki, hogy hallgasson?

— Nem.

— Nagy hiba volt.

Ujváry felkelt és kétszer megnyomta a csengőt. Nem tartott öt másodpercig sem és belépett a komorna. Szeme ki volt sírva, arca fakó és a rendesnél is ráncosabb. Ujváry rászólt:

— Idejőjjön, Julis.

A komorna engedelmeskedett.

— Tudja, hogy mi történt.

— Tudom, nagyságos úr. Borzasztó dolog. Hogy meg kellett ezt élnem.

— Borzasztó is, Julis. Mit gondol: hová lett a fülbevaló?

— Ha én azt tudnám, nagyságos úr. Borzasztó.

— Mégis, mit gondol: elkallódott-e csupán, vagy ellopták?

— Azt hiszem, ellopták.

— Miből gondolja?

— Tűvé tettünk mindent, ki van zárva, hogy a hálósobában legyen.

— Még hol lehetne?

— A szalónban sincs. Ott is megnéztük. Még a szőnyeget is felvettem, a nagyságos asszony látta. A fotelt is megmotoztam, amelyben a nagyságos

asszony ülni szokott. Egy gyűszűt találtunk, ez az egész. Borzasztó.

— Ma reggel segített valaki, a takarításnál?

— Néha behivom a Jusztit, de ma nem tettem.

— Be szokott-e járni a Juszti a nagyságos asszonyhoz napközben is?

— Nincs ott semmi dolga.

— Szólt-e már Jusztinak az esetről?

— Hogyne.

— Másnak is szólt?

— A konyhában mondtam el a dolgot, többen voltak. Talán nem kellett volna?

— Persze, hogy nem. No és mit szóltak hozzá a többiek? Mihály? Meg a Mimi?

— Hát elszörnyűködtek mind. Mit szóltak volna?

— Mit gondol, Julis: Ki lopta? Be tud-e jutni valaki a nagyságos asszony szobájába anélkül, hogy maguk észrevennék?

— Bajosan, hacsak előlről nem, az ebédlőn keresztül. Az udvar felől nem jöhet senki. Mindig van valaki a konyhában.

— Szóval, azt hiszi, hogy csak házbeli tehetette?

— Ha csakugyan ellopták, akkor csakis. De azért Isten őrizz, hogy vádoljak valakit.

— Kire gondol mégis?

Julis pillanatig habozott, azután kijelentette:

— Senkire.

Bejött Sándor, hogy leszedje az asztalt. Ujváry nyomban hozzá fordult:

— Hallottad, hogy mi történt, úgye?

— A Julis mondta. Rettenetes.

— Ki tehetette ezt?

— Nem tudom, nagyságos úr.

Az öreg szolga komoran, majdnem szenvedően nézett rá a gazdájára. Meg volt törve.

Ujváry felkelt és az órát nézte. Elgondolkozva egy-két lépést tett a szobában, azután megállt az öreg asszony előtt és nyugodtan így szólt:

— Ne aggódjon, édesanyám, a függő meglesz. Bizonyára csak elkallódott. — Majd a két cselédhez fordult: — Ti pedig vigyázzatok, hogy ki ne szivárogon ennek az egésznek a híre a házból. Ezért benneteket teszek felelőssé. Mondjátok meg a többieknek is, mert akinek eljár a szája, annak én látom el a baját.

Julis és Sándor kisompolyogtak. Ujváryné kérdőleg nézett a fiára.

— Mit akarsz csinálni? Látom, hogy töröd az eszedet valamin.

— Azon már túl vagyok. Megvan a tervem s nagyon csalódnék, ha nem sikerülne előkeríteni a boutont.

— Csak nem akarsz csendőrt hívni?

— Azt nem, de még nyitva van a posta, odamegyek. Sürgönyzők Kolb barátomnak, jőjjön le azonnal. Az majd kideríti a dolgot.

Kezet csókolt Ujváryénak és kalapért, botért ment az előszobába. Amint kilépett a folyosóra, úgy látta, mintha valaki sietve menekülne az udvar felé. Utána nézett, de már nem látott senkit sem.

— Megázol, fiam — mondta Ujváryné, amikor Zoltán ismét belépett — mindjárt itt lesz az eső.

— Annyi bajom legyen — felelte Ujváry, aztán a parkon át nekivágott a főkapunak, hogy az udvar felől észre se vegyék a távozását.

VIII.

Amikor másnap, a délutáni órákban megjött Kolb Gida válasza, amelyben tudatta, hogy aznap este érkezik, Ujváry olyan lelkiállapotban volt, mint amilyenben édesanyja csak egyszer látta: Marianne temetése után. Akkor is ép úgy hátradülve, mozdulatlanul ült a szobájában, az íróasztala előtt, ijesztően merev tekintettel maga elé bámulva, mint a halálra sebesült, aki a végét várja.

Ennek oka az volt, hogy mindjárt ebéd után, alighogy Etel kisietett Bandival a fenyvesbe, hogy élvezzék az éjjeli égi háború után kellemesen lehült levegőt, berohant Mimi, Bandika volt dadája és egészen kikelve magából, elkiáltotta magát:

— Megvan a függő, nagyságos asszony!

Az öreg dáma, de Ujváry is, felugrottak örömköbén. Ujváryné elkezdett könnyezni és hálátelt tekintetét égnek emelve, összekulcsolta a kezét.

— Hol van? — kérdezte Zoltán — aki maga is alig tudott szólni a meglepetéstől.

A fiatal parasztlány szögletesen ajkára tette a mutatóujját, majd őszinte kárörömmel kijelentette:

— Etel nővér szekrényében, kezeiket csókolom.

Ujváryné visszaesett a székbe. Vonásai megmerevedtek, ajka mozgott ugyan, de egy hang sem hagyta el a száját, Zoltán olyan lett, mint a meszelt fal. Hiába igyekezett megőrizni a nyugalmát, őt is elhagyta az önuralma. Háttal az asztalhoz támaszkodott s reszketve ökölbe szorítva a kezét, olyan ijesztő pillantást vetett Mimire, hogy a leány le-sütötte a szemét.

— Jól meggondoltad, hogy mit mondasz? — kérdezte Ujváry. Ismerte Mimi ellenszenvét Etellel szemben és önkénytelenül is arra kellett gondolnia, nem-e bosszú műve az egész. De amint ránézett Mimire, máris elejtette ezt a feltevést. Ez a leány még nem volt raffinált. És ha irigykedett is a nővérrre, mégsem volt rossz természetű. Mimi nem is jött zavarba. Ismét felnézett és most bátran állta Ujváry tekintetét.

— Tessék megnézni, nagygasos úr — mondta egyszerűen, azonban határozottan megsértődötten. — Van ott még egyéb is.

Ezzel már ment is előre, ki a folyosóra.

Ujváry gépiesen az ajtóhoz lépett és kinézett a parkba. Bandi hangját már csak igen messziről hallotta. Visszafordult. Ujváryné tekintete ijedten csüngött rajta.

— Jójjön, édesanyám — mondta Ujváry és az öreg asszonyhoz ment, majd segített neki a felkelésnél. Azután belékarolt és vele együtt, maga is nehézkes léptekkel követte Mimit, aki izgatottan és türelmetlenül várta őket a folyosón. Amikor megpillantotta őket, előre ment és kinyitotta előttük Etel nővér szobájának ajtaját.

Amint beléptek, Mimi sírva fakadt.

— Meggyanusítják a szegény embert — panaszkodott — aztán itt a tolvaj. A finom nővér, az úrileány, a jó családból való, aki még kezét se fogja az emberrel...

— Ki gyanúsított meg téged? — szólt rá indulatosan Ujváry — mire Mimi még jobban bőgött. Látva, hogy ekképen semmire sem megy a leány, Ujváry barátságosabb hangon ismételte: —

Ki beszél itt gyanúsításról? Nem gyanúsít meg téged senki, Mimi.

— Dehogynem — pattantotta ki a leány könyvek között — azt mondta a Sándor, hogy a nagyságos úr azt mondta, hogy mi vagyunk felelősek, amire azt mondta a Juszti, hogy csak én lehettem vagy az Etel nővér.

— Hogy mondhatott ilyent Juszti?

— Azt már nem tudom, nagyságos úr, de ő azt mondta. Merthogy mi akkor mehetünk be a szobákba, amikor nekünk tetszik és mert a Juszti azt a harisnyát látta rajtam, amit tavaly kaptam a nagyságos asszonytól, ő meg nem kapott, hát rámfogja, hogy elloptam.

— Ostoba beszéd — szakította félbe Ujváry. — Hol van az a függő?

Mimi a szekrényhez lépett. annak tetejéről levette a kulcsot és kinyitotta a szekrényt. Az egyikben alig lógott valami, a másik is majdnem üres volt.

Mialatt Ujváryék egymásra támaszkodva, visszafojtott lélekzettel figyeltek, Mimi a fehérnemű mögé nyúlt és egymásután előszedett mindenfélét:

— Tessék idenézni, itt van három pár harisnya a nagyságos asszonytól, öt darab zsebkendő, egy ing, mind a nagyságos asszonyé — —

— Hol a bouton? — szólt közbe érdes hangon, türelmetlenül Ujváry.

— A meg itt van — felelte Mimi és intett Ujvárynak, jönne közelebb. Majd lábujjhegyre állva, Etel nővér egyik fátylát emelte fel félig, amely szépen kivasalva a legfelső polcon feküdt. — Ott van.

Ujváry nem látott semmit. Csak egy használt levélborítékot.

— Hol van?

— Hát abban a papírban.

Ujváry reszkető ujjakkal a boríték után nyúlt és kihúzta a fátyol alul. De már, amint a kezébe vette, átérezte rajta a bentlevő ékszert. Kivette, odatartotta édesanyja elé és nézte. Nézték mind a ketten és nem szóltak semmit. Annál többet gondoltak. Valóságos förgeteg volt, amely végig vonult az agyukon. Különösen Zoltánén. De egyetlen egy gondolat sem bírt világosan kibontakozni. Inkább csak olyan volt minden, mint amikor magas lázban fekszik az ember és hallja ugyan, hogy körülötte beszélnek, de nem érti az emberek szavát. Még azt sem, amikor azt mondják: — csak nem fog meghalni?

Egy hang mégis átharsogta a többit: Etel ártatlan. Nem ő a tolvaj. Más rejtette el az ő szekrényében a boutont. Ebbe a hangba kapaszkodott azután görcsösen.

— Hogyan jutott eszedbe, hogy turkálj Etel nővér holmijában? — fordult erőltetett nyugalommal Mimihez. — Mi keresnivalód van egyáltalában ebben a szekrényben?

Mimi nagy őszinte szemekkel, bambán nézett rá a gazdájára.

— Hát kivasaltam ezt a vackot, ezt a fátyolt — felelte vállat vonva — azután betettem a szekrénybe. Mindig én rakom be a kivasalt holmiját a nővérnek.

— Mikor raktad be a fátyolt?

— Hát most, vagy öt perccel ezelőtt.

— És nyomban ráakadtál a függőre?

— Dehogy, nagyságos úr. Soká kerestem, míg rájöttem, hogy abban a papirban van. Előbb találtam meg a többi holmit, aztán a függőt.

— De miként támadt egyáltalában az a gondolatod, hogy Etel nővérnél keresd a függőt?

— Azért, mert a konyhában hecceltek, gyanúsítottak. Mert hogy csak én lehettem vagy a nővér. Azt mondta a Sándor. Hát azt gondoltam magamban, hogy ha már kettőnkéről van szó, hát csak ő lehetett. És mivel épen dolgom volt itt a szobában, hát megnéztem. Kerestem. És megtaláltam. Nekem csak nem kell az a függő? Mit kezdenék vele?

Mimi oly nyugodtan, majdnem gögösen vágta ki ezeket, hogy nem lehetett kételkedni őszinteségében. De hát akkor ki volt a tolvaj? Mégis Etel nővér lett volna?

Ujváry nem tudta elhinni.

Kolb jutott eszébe. Ha valaki, akkor egyesegyedül ő tudott rajta segíteni.

— Szóltál-e már valakinek, hogy megvan a bouton? — kérdezte Mimitől?

— Isten ments! — tiltakozott a leány. — Hogy azt mondhassák, hogy ők találták meg? Amint megtaláltam, befutottam a nagyságos urékhoz.

— Jól tetted, Mimi — felelte Ujváry. — Ne is merj szólni senkinek sem, amíg meg nem engedem. Ha rájövök, hogy megszegted a tilalmamat, az életeddel játszol, érted?

Mimi nevetni akart, de amint belenézett Ujváry szemébe, látta, hogy ennek fele se tréfa.

— Nem szólok senkinek sem — hebegte ijedten — és Ujvárynénak egy jelére kiosont a szobából.

Zoltán visszarakta a függőt a boritékba, a boritékot zsebre tette és miután még a fehérneműt is, amelyről Mimi azt állította, hogy az édesanyjáé, hóna alá vette, becsukta a szekrényt és visszatette a kulcsot a szekrény tetejére. Azután indult.

Ujváryné átkísérte a fiát a szobájába.

— Mit akarsz tenni? — kérdezte végül, miután Zoltán bezárta az Etelnél talált holmit az íróasztalába és mivel látta, hogy a fia magától nem hajlandó beszélni.

— Be kell várni Kolbot. Ez az egyetlen, amit tehetünk.

— Nézd, Zoltán — mondta kis idő múlva, már sokkal nyugodtabban Ujváryné — nem gondolod, hogy mégis legjobb volna futni engedni ezt a szerencsétlen teremtest? Elszegényedett emberek ezek, ki tudja, tönkrementek egészen, a leány segíyezni kénytelen a családját, talán épen zsarolták hazulról, egy csapással akart segíteni magán is, hozzátartozóin is.

Szünet. Végre megszólal Ujváry:

— Szóval, felteszi Etelről, hogy csakugyan ő volt?

— Sajnos, több mint valószínűnek tartom.

— Nos hát, én nem. Egyébként csak azt mondom: be kell várni Kolbot.

Ujváry az íróasztala elé ült, hátradült és mozdulatlanul maga elé bámult. Amit az anyja az imént mondott, állandóan visszhangzott a belsejében. Hiába igyekezett a visszhangot elhallgattatni. Hiába biztatta önönmagát a barátjával. Hátha mégis. Hátha csakugyan úgy volt, amint az anyja gondolta. Hogy ez a kedves, bájos teremtes, kit

az Isten arra teremtett, hogy ne szenvedjen, és gondtalanul élvezze az életét, valami nagy lelki nyomás alatt megfélemedezett magáról. Hisz ebben a gonosz világban minden lehetséges volt. A háború, a nyomor, az életért való elkeseredett küzdelem meglazította az erkölcsöket az egész vonalon. Nem válogattak többé az eszközökben. Enyém, tied, övé: elavult fogalmak. Üzérkedések, sikkasztások, csalások mindenfelé. Társadalmi különbség nélkül. Csak be kellett pillantani az ujságba. A kis bűnösöket megfogták, a nagyok szabadon járkáltak.

Vagy félóráig ült így és Ujvárynénél tehetetlenül nézte a vergődését. Láta, hogy a fia szenved és ez kimondhatatlanul fájt neki. De arra egy pillanatig sem gondolt, hogy erősebb szálak is fűzhetnék a szívét ahhoz az igénytelen külsejű, szürke leányhoz.

Ujváry hirtelen megmozdult. Felkelt.

— Édesanyámnak talán igaza van — szólt eléggé higgadt hangon. — Én ugyan még most sem hiszem, hogy ő volt, de számolni kell ezzel az eshetőséggel is. És el van veszve, ha Kolb olvassa rá a bűnét. Ezt el akarom kerülni. Már Bandi kedvéért. Milyen rettenetes benyomást hagyna hátra ez a dolog a fiú lelkében, ha megtudná! Talán egész életében sem szabadulna meg többé ettől a gondolattól.

Ujvárynénél fellelegzett.

— Csakhogy rájöttél erre magadtól is — mondta. — Tudtam, hogy ha nyugodtan gondolkodsz az eseten, magad sem fogod kívánni a botrányt. Hogyan akarod megfogni a dolgot?

— Beszélni fogok Etellel. Még pedig azonnal. Mindenesetre még Gida érkezése előtt.

— Roppant kellemetlen lesz, az bizonyos.

— Kellemetlen?

Ujváry különös nevetést hallatott.

— Vagy nem?

— Tessék? Ó, igen. Roppant kellemetlen.

Kimentek a folyosóra. Amint az ebédlőbe értek, a kertben már látták Etelt és Bandit jönni a fenyves irányából. Ujváryné a szobájába ment, Zoltán megállt a nyitott ajtóban.

Bandi atyja láttára, egyenesen nekiiramodott és rákapaszkodott. Etel lassan követte.

— Kérek hintapalintát! — visította Bandi nevetve.

— Most nem érek rá — felelte Ujváry és a hangja, minden igyekezetének dacára, remegett. — Fuss be a nagymamához. Nagymama mutatni akar neked valamit. Valami szépet.

Több se kellett. Bandi elengedte az atyját és mint a fiatal bakkecske, ugrándozva elfutott Ujvárynéhoz.

Magukra maradtak. Ujváry és a nővér. Pilla-natra egymásra néztek.

— Szeretnék magával beszélni, Etel — jött ki végre, eléggé nehezen Ujváry torkából. — Legyen szives átfáradni a szobámba. Ott nem háborgat senki.

Etel elpirult, azután zavartan biccentett a fejével és előrement. Ujváry utána. Mikor a férfi szobájába értek, Ujváry betette az ajtót, majd helyet kínált meg vendégét.

Etel leült.

— Hálás vagyok, hogy alkalmat tetszik nekem adni erre a beszélgetésre — szólt, még mindig meglehetősen zavartan. — Ugyanis nekem is van mondanivalóm és azt hiszem, hogy ha meg tetszett engem hallgatni, már nem is lesz rá szükség, hogy Ujváry úr fárassza magát.

— Ugyan? — jegyezte meg Ujváry, a legnagyobb mértékben meglepve. Maga is leült. — Csak nem maga akarta bevallani a tettét Etel? Ez persze lényegesen megkönnyítette volna a helyzetet.

— Igen — folytatta a nővér, idegesen babrálva a zsebkendőjével. — Gondolkoztam a tegnapi beszélgetésünkön. Egész éjjel, egész nap csakis ezzel foglalkoztam. Nem tudtam elhatározásra jutni, de most már úgy érzem, hogy megtisztult a fejem. Határoztam.

Ujváry alig birta leplezni pillanatról-pillanatra növekvő csodálkozását.

— És mit határozott? — kérdezte alig hallhatóan.

— Ne tessék haragudni, Ujváry úr: nem maradhatok önöknél.

A férfi hátrazökkent.

— Igazán? — kiáltotta rekedten és gúnyos mosoly torzította el szabályos vonásait. — És vajjon miért nem, ha szabad kérdezni?

— Azért nem — folytatta Etel nyugodtan — mert nem vehettem komolyan, amit tegnap mondott. Meg sem lett volna szabad hallgatnom. Ne tessék engem félreérteni: távol áll tőlem még a gondolata is annak, hogy kételkednék Ujváry úr szavában, pillanatnyi érzelmeiben. De amit nekem tegnap mondott, nem tehetek róla, meggondolat-

lanság. Ha a kedves édesanyja megtudná, hogy még csak meghallgattam is, megátkozna. Joggal. Ujváry Zoltán nem veheti el a fia nevelőnőjét. A fátyolos nurse-t. Ha elfogadnám az ajánlatát: megbüntetne érte az Isten.

Etel elhallgatott. Ujváry ámulattal nézte, nézte a leányt, csodálta ügyességét, ravaszságát, hidegvérét.

— Ez persze kényelmes megoldás — mondta néhány másodperc múlva, majd ajkait harapdálva hozzátette: — Elfogadom. Elfogadom azért, mert nem vagyok háládatlan és mert sohasem fogom elfelejteni azt a jót, amit mindennek dacára fiammal, édesanyámmal tett. És ennek, de csakis ennek a körülménynek a kedvéért megyek bele egy játékba, amely, hangsúlyozom, teljesen ellenkezik a meggyőződésemmel.

— Most haragszik, ugye — —

— Hagyjuk ezt.

— Amint tetszik, Ujváry úr. Én természetesen legszívesebben azonnal utaznék, de belátom, hogy ez nehézségekbe ütközik. És mivel sem önnek, sem a nagyságos asszonynak nem óhajtok nehézségeket okozni, kész vagyok — —

— Áldozatkészsége igazán megható — szakította félbe Ujváry, ismét félre nem érthető gúnynyal — de ezt már nem fogadhatom el. A történetek után legjobb, ha mielőbb hagyja el a házunkat. Talán még holnap reggel. A személyvonattal. Délben Pesten van.

Etel nővér arcát előntötte a vér, majd elszápadt.

— Helyes — felelte és felugrott. — Majd elfor-

dult, mintha el akarná rejteni az orcáján végigfolyó könnyeket. — Csakugyan legjobb lesz így.

— Csakis.

A fiatal leány bizonytalan léptekkel az ajtó felé iramodott, de Ujvárynak még eszébe jutott valami:

— Bandinak talán azt mondhatnók, hogy önt táviratilag hazahívták.

— Azt fogom mondani.

A nővér lehajtotta a fejét és kitántorgott.

IX.

Ujváry Zoltán rögtön átment az édesanyjához. Mindenekelőtt Etelhez küldte Bandikát, azután a legközelebbi karszékbe dobta magát. A butor csak úgy recsegett a súlya alatt.

— Hallatlan! Érthetetlen! — kiáltotta és össze-csapta a kezét.

— Mi az?

— Mamának igaza volt.

— Tehát bevallotta?

— Maga a lopás szóba sem került. De Etel érzi a veszedelmet, azért felmondott. Én pedig elfogadtam a felmondást. Édesanyám azt akarta, hagyjuk futni. Hadd fusson. Holnap reggel Pestre utazik.

— No, de ilyet. Mégis csak borzasztó!

— Aztán még ő van megsértve.

— Nézze meg az ember.

— Az ám. Etel: a nagyszerű Etel!

Ujváry keserűen felkacagott, azután két kezébe temette az arcát. De nem volt maradása. Magára kívánt maradni gondolataival. Mindenki terhére

volt ebben a pillanatban. Még az édesanyja is. Felkelt, búcsúzott.

— Hová mész?

— Ki, a gazdaságba. Azután a vasútra megyek. Kolb elé.

— Mit fogsz neki mondani?

— Még nem tudom. Talán elmondok neki mindent. Egész érdekes volna, hallani a véleményét egy bűnügyekben járatos embernek is.

Keserűen felkacagott.

— Nem lesz ebből kellemetlenség?

— Dehogy. Kolb nem hivatalos közeg. Magánember. Csak akkor vesz tudomást a dologról, ha én akarom.

Amint tíz perccel később már kint járt a földjén s amint elnézte a nagyobbrészt már lekaszált táblákat, a gyönyörű kukoricát, az üde zöld burgonyát, a virágzó mákot, amint látta a közelben legelő birkákat, disznókat és tovább, majdnem már a látóhatáron, a pajkosan ugrándozó csikóit: az volt az érzése, hogy mindehhez semmi köze, hogy épúgy lehetne egy szegény vándorlegény, aki botjára támaszkodva, egykedvűen bejárja az idegen ember földjét. Sokat vesztett már életében, igaz, de az a veszteség, amely most érte, súlyosabb volt minden eddigi csapásnál: elvesztette a hitét, az élet örök és igazságos törvényeibe való bizalmát.

— Vétkezni, Istenem, teremtőm — mondta hangosan — ki ne vétett volna életében? De lopni és pirulás nélkül a szemébe nézni az embernek, ez már olyan fokú romlottságra vall, amelyet nem vagyok képes felfogni.

És rohant tovább.

Igyekezett legalább elfogadható motivumot találni. Az öreg Kemény nyugdíjas volt, a felesége — amint egy ízben Eteltől hallotta — beteges, a fiúk iskolába jártak. Adamovicsné szintén szűkös viszonyok között élt. A család segélyezése kizárólag Etel vállára nehezedett. Rettenetes drágaság. Éhes gyomrok. Orvos, patika. Ruha, cipő a fiúk részére. Elképzelhetetlen nyomor, az bizonyos. Pénz kellett, pénz. Csak pénz.

De vajjon hogy képzelte Etel az ékszer értékesítését? Ujváron: lehetetlenség. Pestre akart vele utazni? Hát nem félt, hogy feltűnhetne a dolog? Ez egészen valószínűtlennek látszott. Etel mindenkor intelligens, okos leánynak bizonyult. És most egyszerre, ebben az egy esetben, amely fokozott megfontolást igényelt, az esze teljesen cserben hagyta volna?

És még valami: mi szüksége volt Etelnek arra, hogy eltulajdonítsa a függőt, amikor a neki tett házassági ajánlat elfogadása által egy csapással biztosíthatta nemcsak a maga, de egész családja anyagi helyzetét? Vagy még a jelentőségteljes beszélgetésük előtt követte volna el a lopást?

Minden bizonnyal.

De még ez esetben is: nem lett-e volna sokkal inkább célhoz vezető, ha egyszerűen visszarakja a függőt arra a helyre, ahonnét elvette, vagy ha legalább is úgy helyezi el valahol, ahol könnyen megtalálják? Hisz ezzel rendben lett volna minden!

Vagy félt, hogy ezzel már elkésett, hogy már őrá gyanakodott, hogy már látták talán a szekrényé-

ben a boutont? Megakadályozta a rossz lelkiismerete a helyzet higgadt megítélésében?

Vagy mégsem ő lett volna?

De akkor miért fogadta el szó nélkül azt a több mint sértő elbánást, amiben részesítette?

Ujváry képtelennek érezte magát arra, hogy kibogozza a gordiusi csomót.

— Ha Kolb nem tud rajamt segíteni, akkor igazán...

Fáradtan, porosan, átizzadva érkezett az állomásra. A főnök és még néhány helybeli nagyság üdvözlését szórakozottan fogadta és mellőzte a megszólításukat. Ez feltűnt. Amikor észrevette, hogy az emberek figyelik, ismét kiment, hogy megnézze — mit is? igen — hogy ott van-e már a kocsi.

Ott volt.

— Holnap reggel ki kell hozni Etel nővért a személyvonathoz — szólt Péterhez.

— Igenis, nagyságos úr — felelte a kocsis. Mintha megértő mosoly futna végig napbarnította arcán.

— Mond meg Gyurinak, fogjon be ő. Etel nővér mindig jobb szerette a szürkéket.

— Értem, nagyságos úr.

— Azért ne szólj még Gyurinak. Lehet, hogy Etel nővér csak délután utazik.

— Nem szólok a Gyurinak, nagyságos úr.

Végre jelezték a vonat érkezését. Ujváry visszasietett a perronra. A vonat lassan bedöcögött. A földesúr izgatottan kereste a barátját. Úgy érezte, hogy egyenesen szüksége van arra, hogy legyen kivel kibeszélni magát. Nem bírta ki tovább.

Igy is történt. Alighogy üdvözölték egymást,

még mielőtt felszálltak a kocsira, már kezdte beavatni Kolbot. Az uton folytatta, s amikor a kastélyba értek, elkísérte a barátját a vendégszobába és elmondott neki mindent. Kezdve a szemüveg eltörésétől egészen Etel hallgatólagos beismeréséig. A legkisebb részletekig. Elmondta nagy szerelmét, borzasztó csalódását, kételyeit, iszonyát az emberektől, az egész világtól.

Kolb figyelemmel hallgatta. Amikor Ujváry befejezte előadását, a volt huszártiszt néhány másodpercig szótlanul állt a szoba közepén és gyors egymásutánban szippantott a cigarettájából, messzire elfujva magától a füstöt.

— Tudod-e, Zoltán — mondta azután — hogy egyáltalában nem hiszek ennek a leánynak a bűnösségében? — És amint meglátta azt a fényt, amely hirtelenül Ujváry szemében felcsillogott s hozzátette: — Igen, igen és ebben engem legkevésbé sem befolyásol az a körülmény, hogy már hetekkel ezelőtt kisütöttem a titokzatos operabeli hölgy kilétét, illetve azt, hogy utóbbinak van egy nővére, aki nálatok van. Most így megtudtam persze egyet-mást Keményékről is, akiknek tisztességségéhez szó sem fér. De, mondom, ez nem befolyásolja a nézetemet. Tisztán arra alapítom feltevésemet, amit mondtál. És nem tudtál engem meggyőzni, bár észrevettem, hogy saját meggyőződésed ellenére is úgy igyekeztél csoportosítani a terhelő körülményeket, hogy Etelben keressem a bűnöst.

— Édes barátom, én volnék a legboldogabb ember a világon, ha neked lenne igazad — felelte Ujváry — de a tényeket nem tudom megváltoztatni. És úgyszólván maga vallotta be a tettét.

— Lehet, hogy nem egészen híven adtad vissza a köztetek lefolyt párbeszédet, de amint most elmondtad a dolgot, az ő részéről egyetlen egy olyan szó sem hangzott el, amelyet beismerésnek lehetne minősíteni. Már pedig nagyon figyeltem különösen erre a részre, mert jóformán az ezalatt tanúsított viselkedése dönti el a kérdést. Emlékezz csak vissza: mondott ő olyasmit, amiből legalább következtetni lehetne arra, hogy egyáltalában t u d o t t a lopásról?

Ujváry hátradült.

— Hát még ez is lehetséges volna? — szólt alig hallhatóan, mintegy magában.

— Ez is? Nem, édes barátom. Vagy-vagy. Vagy ő volt a tolvaj, vagy nem. Ha nem ő volt, akkor természetesen nem is tudott a dologról. Ép ezért oly fontos ez a körülmény.

— Erre, bevallom, nem is gondoltam. Bizonyos, hogy abból indultam ki, hogy a felmondással meg akarta előzni a kellemetlenségeket, s amikor értésére adtam, hogy tudom, hogy voltaképpen miért távozik, egyetlen egy szóval sem tiltakozott ezen feltevés ellen.

— Mivel adtad értésére, hogy ismered távozásának igazi okát?

— Mivel? Hát egész viselkedésemmel! De különben is azt mondtam neki, hogy egyesegyedül Bandi kedvéért megyek bele ebbe a játékba, de azt is mondtam, hogy a történetek után legjobb lesz, ha azonnal távozik. Ezek olyan dolgok, amelyek kell, hogy feltűnjenek neki, ha meg nem érti.

— Az bizonyos. Csakhogy félre is érthette burkolt megjegyzésedet. A „játékot“ a multkori be-

szélgetésekben szaporán szereplő „közös darabokkal” is hozhatta bizonyos vonatkozásba, épen úgy, mint a „történetek” alatt is mást érthetett, mint te. A viselkedésedben viszont joggal sértett férfihiúságodra ismerhetett. Nem, édes barátom, ez nem beismerés.

— Az ő szekrényében találták a holmit.

— Ez a leggyöngébb bizonyíték. Közöséges trükk, amelyet mi nagyon jól ismerünk. Mondd csak: előbb még soha semmi sem tűnt el nálatok? Nem gondolok fehérneműre vagy ilyesmire. Valami értéktárgy, ékszer, gyűrű, óra?

— De igen — felelt Ujváry, akiben a remény, amelyet Kolb keltett benne, már valószínűtlen méreteket öltött. — Néhány évvel ezelőtt eltűnt egy barokkgyöngy, amelyet annak idején Indiából hoztam az édesanyámnak. Gyűrűbe foglaltatta és mindig viselte. Míg el nem vesztette Szliácson.

— Elvesztette?

— Az is lehet, hogy ellopták.

— Egyedül volt a nagyságos asszony Szliácson?

— Nem. Julissal, a komornával.

— Úgy. Az a Julis, szóval, már régen van nálatok?

— Hat év óta. Feltétlenül megbízható. Igaz, hogy akkoriban egy pillanatig ő rá gyanakodtam, de rosszul tettem. Meggyőződtem róla, hogy maga a becsületesség.

— Milyen viszonyban van Etel nővérrel az a Julis?

— Amennyire ettől a szófukar, kissé zárkózott vénleánytól kitelik: a lehető legjobb viszonyban. Amíg ugyanis a többiek az idegent, az új nőt látják

még most is Etel nővérben, akit egyszerre fölējük helyeztek, addig Julis mindig, már az első perctől fogva, csak rokonszenvesen nyilatkozott róla. De a többiekről sem tételezem fel, hogy esetleg bosszúból dugta volna el valamelyikük a függőt Etelnél. Mimi legkevésbé. Ennek az egyszerű parasztleánynak az ilyesmi sohasem jutna eszébe.

— Természetesen. Ne is beszéljünk róla. Egyébként bosszúra sem gondolok. Másra. Valami okra, ami tanácsossá tette a tolvaj szemében, meg nem történtté tenni a lopást, illetve másra terelni a gyanút.

— Például?

— Például érkezésem híre.

— Ki van zárva. Voltam olyan óvatos, hogy személyesen adjam fel a neked szóló táviratot.

— De a válaszat csak látták a házban?

— Hogyne. Csakhogy akkor Mimi már ráakadt volt a függőre.

Kolb pillanatig gondolkozott.

— Akkor valami más okának kellett lennie a tolvajnak — szólt azután meggyőződéssel. — De ez nem fontos. Azt mondtad, hogy valami levélborítékban volt a függő, amikor megtaláltátok?

— Igen.

— Láthatnám azt a borítékot?

— Persze. Mindent a fiókomba zártam, úgy, amint találtuk.

— Ez nagyon okos dolog volt.

Lementek Ujváry szobájába. A háziúr kinyitotta íróasztala fiókját és elővette a lopott holmit. De Kolb csak a borítékra volt kíváncsi. Figyelemmel nézegette. Egyszerű kék üzleti boríték volt, az uj-

vári takarékpénztár cégbélyegzőjének lenyomatával a hátán, a postabélyeg pedig három nappal azelőtt kelt. Egyébként özv. Ujváry Józsefnéhez volt címezve.

— Nem tudod véletlenül, hogy ezt a borítékot a nagyságos asszony eldobta-e, avagy elvette-e valaki arról a helyről, ahol édesanyád rendesen tartja az írásait?

Ujváry nem tudta. Csak arra emlékezett, hogy a borítékot más levelekkel együtt, két nappal ezelőtt a reggeliző asztalon látta.

— Megkérdezem édesanyámtól — mondta. — Ő talán tudja.

— Légy szives.

Néhány perc múlva Ujváry visszajött.

— Ebben a borítékban egy kétezer korona betétről szóló értesítvény volt — jelentette. — Tegnapelőtt este pedig anya ugyanebben a borítékban egy tésztásreceptet küldött a szakácsnénak Julis útján.

— Érdekes. Tegnapelőtt este? A nagyságos asszony már ágyban volt, amikor odaadta Julisnak a receptet?

— Igen. Anyám egészen jól emlékszik a dologra. Úgy volt, hogy ő már lefeküdt, amikor én és Étel még kint beszélgettünk a szalónban. Julis, mint rendesen, segített neki a levetközésnél. Édesanyámnak eszébe jutott, hogy délben egy tésztát reklamáltam, amely már évek óta nem került az asztalra. Erre megmondta Julisnak, adná oda a szakácskönyvét, amelyből kivette a bent fekvő receptet. A recept még a boldogult nagyanyámtól származik és mivel már meglehetősen össze volt szakadva, anya azt mondta a komornának, hogy adjon neki

valami boritékot az íróasztalról. Julis meg ezt hozta.

— Nagyon helyes. Most még csak egyre vagyok kíváncsi: vajjon akkor, amikor a nagyságos aszszony odaadta a receptet Julisnak, hogy kivigye a konyhába, a függő még a fülében volt-e, avagy pedig már letette-e volt az éjjeli szekrényre?

— Ezt is megkérdezem mamától.

Nem telt bele két perc és Ujváry meghozta a választ: -

— Édesanyám erre nem emlékszik biztosan. Csak annyit mondott, hogy több mint valószínű, hogy abban a pillanatban a bouton már az éjjeli szekrényen volt. Rendesen ugyanis ki szokta venni a füléből, még mielőtt ágyba fekszik, a receptet pedig már csak az ágyban ülve kérte. Ezt biztosan tudja.

— Jobban vág össze minden, mintsem remélem. Tudják itten, hogy én ki vagyok?

— Nem hiszem. Tudtommal csak egyetlen egyszer tettem foglalkozásodról említést az asztalnál, még pedig közvetlenül Pestről való hazaérkezésem, illetve a vadászkürtbeli találkozásunk után. Lehet, hogy akkor a felszolgáló komornyik vagy az inas is hallotta.

— Hol van Julis szobája?

— Fent az emeleten. Egy kis manzard, a padlásba beépítve. Csak nem gondolod, hogy mégis ő volt a tolvaj? Aztán hiszen meg is van már a bouton és hiába — —

— Kérlek alássan: ki a detektív kettőnk közül, te vagy én? Nekem ez a Julis nagyon gyanus. Láthatnám a szobáját? Persze, lehetőleg Julis nélkül.

Ujváry az órát nézte.

— Fél nyolc — mondta. — Julis most alighanem a konyhában van. De megnézhetem.

— Hadd. Ha bent van a szobájában, hát bent vani.

Ismét felmentek. Ujváry előresietett és be akart nyitni a manzardszobába. Be volt csukva.

— Lám, a Julis óvatos — jegyezte meg Kolb mosolyogva. — De mivel nem valószínű, hogy Wertheim-zárral van dolgom, talán segít rajtam ez a kis álkulcsgyűjtemény, amelyre épen a napokban sikerült szert tennem. A tulajdonosa megugrott, de a kulcsok a kezemben maradtak.

Ezalatt már javában próbálgatta a kulcsokat. A hetedik felzárta a lakatot, az ajtó kinyílt. Kolb futólag körütekintett, majd Ujváryhoz fordult:

— Julis egyedül lakja ezt a szobát?

— Egyedül.

— Senki más nem tartja itt a holmiját?

— Senki. Be sem engedne mást a szobájába a vén leány.

— Helyes. Légy szives a lépcső előtt lesbe állni. Ha Julis netán feljönne, jelet kérek. Egyszerű köhintést. Azután nyugodtan a vendégszobába még és vársz, míg hívlak.

Ujváry úgy tett, amint Kolb óhajtotta és mialatt a barátja becsukódott a manzardban, a lépcső elé állt. Fel volt izgatva, térdei remegtek. Az a gondolat, hogy Etel ártatlan, majd megőrijtette. Képzeteiben már látta magát, amint a lábaihoz borul a szegény, igazságtalanul meggyanusított leánynak és kezet csókolva, kéri a bocsánatát. Azután ismét eszébe jutott, hogy Kolb vajjon mit végez abban a szobában? Hallotta a lépéseit, hallotta, amint zör-

gött, butordarabokat tolt ide-oda, hallotta a faágy nyikorgását. Mit művelt odabent? Multak a percek és Kolb csak nem jött vissza.

Végre kinyilt az ajtó és kilépett a barátja. Az álkulcs segítségével ismét bezárta az ajtót, azután óvatos léptekkel közeledett.

— Gyere — szólt halkán és előrement a vendégszobába. Ujváry dobogó szívvvel utána.

— Nos?

— Türelem. Előbb felelj a következőkre: egészen bizonyos vagy benne, hogy nem tartja más is a holmiját ebben a szobában? Szekrényben? Málhában?

— Meg mernék esküdni.

— Rendben van. Ajándékoztál-e Julisnak valaha férfiruhát?

— Soha életemben. Anya igen, az szokott neki ruhát adni a magáéból. Én nagyon kímélem a ruhámat, a háború kitörése óta még semmit sem csináltattam magamnak. S amit már nem tudok használni, azt Sándor kapja vagy az inas.

— Ki tartja rendben a ruháidat?

— Sándor. Huszonöt év óta van a háznál.

— Át szoktad néha nézni a ruhatáradat?

— Soha.

— Akkor az az öt rend férfiöltöny, a városi télikabát, egész tucat férfiing, rövid-harisnya, zsebkendő U. Z. jelzéssel, cipőgyűjtemény s a többi, amit az ágy alatt, egy rozoga faládjában és a szekrényben láttam, még ma is a tied.

— Micsoda? Látod, most jut eszembe, hogy már régen keresünk Sándorral egy csikos, kék nyári ruhát —

— Ott van a faládában.

— Meg egy pár vadonatúj gombos lakkcipőt, világos betéttel, ami össze-vissza háromszor volt a lábamon.

— Az is ott van.

— Hisz ez borzasztó!

— Egy Gilette-borotváló készüléked nem hiányzik szintén?

— Nem.

— Mert ilyen meg az asztalon áll, mellette borotvaszappan, ecset. Julisnak nagyon szőrös lehet az arca. De láttam még mást is. Tudod, mi van az ágyban, a szalmazsákban? Egy kis teáskanna, egy empire-cukortartó, mint amilyenre már régen fáj a fogam, egy nagy pecsenyéstál, két gyönyörű gyertyatartó, mind színezüstből. Késről, kanálról, villáról nem is beszélek.

— No, hiszen szépen vagyunk. Jó véleményed lehet a nálunk uralkodó állapotokról. Szegény mama már öreg, én pedig, bevallom, vajmi keveset... Csak amióta Etel — — Mit csináljunk az Istenért?

— Mindjárt megmondom. Előbb azonban még egyet. Ki ez?

Kolb gyűrött ujságpapirosba csomagolt mindenféle írást, bizonyítékot, levelet vett ki a zsebéből, amelyekből azután egy meglehetősen kopott fényképet keresett ki. Férfit ábrázolt, szalonruhában, égneek meredő hetyke bajusszal. Ujváry figyelmesen nézte a képet.

— Nem ismerem — felelte kis idő múlva —, de mintha hasonlítana Julisra. Talán a testvére.

— Tudsz te ilyen testvér létezéséről?

— Egyről hallottam. A háború elején elesett. Ha jól emlékszem, Keletgaliciában. Bizonyára az lesz.

— Hát ez itt kicsoda?

Kolb másik fényképet tartott Ujváry elé.

— Furcsa — mondta az utóbbin meglepetve — az ember azt hihetné, hogy egy és ugyanaz. Csak bajusz nélkül és polgári ruhában.

— Talán egy másik testvére Julisnak?

— Én csak egyről tudok. Lehet, hogy ugyanaz, csak fiatalabb korban. Ezen a képen a hasonlatosság Julissal szembeötlő.

— A kép pedig későbbi keletű, mint a másik. Feltéve persze, hogy egy és ugyanaz az egyén. Látod?

— Miből gondolod?

— Abból, hogy a borotvált arcú meglehetősen kopasz, míg a másiknak még dús a hajzata.

— Csakugyan.

Kolb ezalatt már az írásokat böngészte.

— Láthatnám Julis cselédkönyvét, bizonyítványait?

— Alighanem az íróasztalomban vannak.

— Gyerünk le a szobádba.

Kolb zsebetette az iratokat. Lementek.

Ujváry felzárta az íróasztalát és kezdett keresni. Kolb ismét elővette a csomagját és nézte az írásokat.

— Mi a családi neve Julisnak? — kérdezte közben.

— Varga.

— A Telkes Gábor nevet még nem hallottad?

— Nem. Mi van vele?

— Jó lesz megjegyezni. Telkes Gábor.

— Tudod-e, hogy sehol se találom Varga Julis könyvét? Pedig egy helyen tartom ezeket a dolgokat, ebben a fiókban. Még a bizonyítványát sem látom. Még emlékszem is az egyikre, a legutolsóra: egy görcki hölgytől, valami Mattenfeld vagy Mattenhof nevű bárónétól való volt, akinél Julis tíz évig szolgált.

— Ismerted azt a bárónét? Érdeklődtetek nála Julis felől?

— Nem. Mert a báróné már meghalt, amikor Julis hozzánk került. De a bizonyítvány nagyszerű volt. Csak tudnám, hogy azok a holmik hol vannak?

— Bizonyára azok is fent lesznek valahol a manzardban. Majd megtaláljuk.

— Csak nem gondolod, hogy még az én fiókjaimból is kilopta a dolgokat?

— De gondolom. És most: látni szeretném a híres Julist. Már roppant kíváncsi vagyok rá. De figyelmeztetek, hogy ez a találkozás nem lesz kellemes, sőt az is megeshetik, hogy egy kis felfordulással fog járni. Különben is még nagy kérdés, cseveghetek-e még egyáltalában Julissal.

— Hogy-hogy?

— Nem tartom kizártnak, hogy ebben a percben már nincs is a kastélyban.

— No, hát, ezt mindjárt meglássuk.

Ujváry felugrott és meg akarta nyomni a csengőt.

— Az Isten szerelméért, ne ronts el mindent! — kiáltotta Kolb és még idejében megakadályozta a barátját szándéka végrehajtásában. — Semmi esetre sem jönne ebbe a szobába. Feltéve persze, hogy még meg nem szökött. Másként kell csele.

kednünk. Légy szives kiküldeni a nagyságos asszonyt a szobájából, akárhová, csak meg ne lássák. Azután mi megyünk a nagyságos asszony szobájába és ott fogod megnyomni a csengőt. Van tabulátor a házban?

— Van.

Néhány perccel később Ujváryné már a könyvtári szobában ült és remegett, sírt, imádkozott izgatottságában, míg az ő szobájában a két férfi helyezkedett el. Még pedig úgy, hogy a kívülről belépő nem azonnal vehette őket észre. És most Ujváry kétszer megnyomta a csengőt.

Tartott egy ideig, de a végén mégis jött valaki. Kinyílt az ajtó. Julis volt. Szokása ellenére óvatosan nyitott be és csak amikor látta, hogy nincsen bent senki, be is lépett. De éppen a pillanatban Kolb, aki egy szekrény mellé lapulva, közvetlenül az ajtó mellett állt, már becsapta Julis mögött az ajtót, ráfordította a kulcsot és zsebrevágta.

A komorna, amint megpillantotta az idegen arcot, meghökkent, azután a szemközt lévő ajtó kilincsére vetette magát, de az ajtó be volt zárva. És most Ujváry is előlépett rejtekhelyéből.

Julis megdermedt. Futólag az ablak felé vetett egy sóvárgó pillantást, de ott kovácsolt vasrács állta az útját. Nem volt menekvés. És hogy menekülni akart, ahhoz nem fért kétség. De a komorna még most sem adta fel a reményt.

— A nagyságos asszony csöngetett — szólít ritka alázatosan Ujváryhoz — nem tetszik tudni, hogy hol van?

— Én csöngettem — felelte Ujváry keményen. — Ennek az úrnak beszédje van magával.

Julis hátrafordult. Pillanatra farkasszemet nézett Kolbbal.

— Mit tetszik tőlem parancsolni? — kérdezte aztán rekedt hangon.

— Miért dugta a nagyságos asszony függőjét Etel nővér szekrényébe? — szólalt meg Kolb és két lépést tett előre.

— Én nem dugtam el semmit sem — tiltakozott Julis habozás nélkül, mindkét kezével erősen hadonázva. — Most talán bizony még rám akarják fogni, hogy én loptam, nagyszerű!

— Hát persze, hogy maga lopta. A függőt ép úgy, mint azt a rengeteg ezüstitárgyat, ruhát, cipőt, amit a szobájában rejteget.

— Semmit sem tartok a szobámban. Semmit sem loptam. Kikérem magamnak.

Kolb felkacagott.

— Most még szemtelenkedik is. Hiába minden, Telkes Gábor, ez egyszer megvagy!

Julis alig észrevehetően összerezte, körülnézett, azután ismét annak az ajtónak az irányába vetette magát, amely előtt Ujváry állt és félrelökte a hatalmas embert, akit Kolb megszólítása annyira meglepett, hogy el sem volt készülve a támadásra. A komorna teljes erővel megrázta a kilincset. De ekkor már Kolb is, Ujváry is ott termettek mellette.

— Minek jársz női ruhában, mi? — kiáltotta rá Kolb és egyik kezével megragadta jobb csuklóját, egyetlen csavarintással térdre kényszerítette a foglyát.

— Nem vagyok Telkes Gábor — tajtékozott az utóbbi. — Telkes Gábor a féltestvérem volt, elesett a háborúban.

— Igen, elesett, itt a szobában, de nem a háborúban. Előbb azonban rádhagyta a gyönyörű hangját.

— Ne bántson, én egy tisztességes leány vagyok!

— Majd ezt is meglássuk.

És Kolb, szabad kezével, máris lekapta volt a földön fetrengőről a barna parókát, a következő pillanatban pedig hatalmas rántással elől feltépte a bluzát is. Sovány, beesett, szőrös férfimell látszott ki a piszkos ing alól. És a szőr között felcsillogott valami.

— Hát ez micsoda?

Kolb utánanyúlt: aranygyűrű volt, mogyoró-nagyságú barokkgyönggyel, spárgára kötve, amely az álkomorna nyakában lógott.

Telkes Gábor nem tagadott többé. Kolb a hátsó zsebébe nyúlt és vasat vett elő, amelyet rátett a bűnös kezére, anélkül, hogy ellentállásra talált volna.

— Más ember bajuszkefét hord magánál, én ezt a kis vasat — szólta jókedvűen. Látszott rajta, hogy meg volt elégedve a munkájával.

Ujváry mozdulatlanul állt és tágra nyílt szemekkel nézte, ami előtte lejátszódott.

— Hat évig gonosztevőnek volt az édesanyám kiszolgáltatva! — kiáltott fel végül. — Hat évig!

— Már pedig jobban senki sem szolgálhatta volna ki az öreg asszonyt, mint ahogy én tettem — jegyezte meg ördögös arckifejezéssel a vasravernet betörő. — Ezt még a nagyságos úrnak is el kell ismernie!

X.

Lehetett féltíz is, mire annyira helyreállt a rend az ujbári kastélyban, hogy be lehetett tálni a vacsorát. Ez is inkább csak formalitás volt, mert a nagy izgalom következtében sem Ujváryné, sem a fia hozzá sem nyúltak az ételhez. Csak Kolb evett jóízűen. De ő is sietett, mert jelentették, hogy már itt vannak a csendőrök és ő minden áron jelen akart lenni a manzardszoba hivatalos átkutatásánál. Azt állította ugyanis, hogy Telkes Gábor alighanem azonos egy hasonló nevű rablógyilkossal, akinek évekként ezelőtt nyoma veszett s akit még most is kutat a rendőrség.

Etel nővér egyáltalában nem jelent meg a vacsoránál. Mimi útján, aki persze már tudta, hogy — átmenetileg legalább — ismét ő fogja átvenni Bandika gondozását, Ujváryné elnézését kérte, mire a szobájába küldték a vacsorát.

Ujváry szívesen Kolbbal tartott volna, de volt egy ügy, amely az ő szemében sokkal fontosabb volt.

Ólomsúlyként nehezedett a lelkiismeretére, hogy megbocsáthatatlan rövidlátásban csak egy pillanatra is kételkedhetett Etel tisztességében és az a körülmény, hogy Etel időközben bizonyára már rá is jött a vele szemben délután tanúsított furcsa magatartás valódi okára, még csak súlyosabbá tette a helyzetet. De még ez sem volt elég. Mert hiszen, ha nem a büntetés elől való menekvés szándéka vitte rá a fiatal leányt arra, hogy bejelentse távozását, akkor világos volt az is, hogy a házassági ajánlat elől akart menekülni, vagyis, hogy

képtelennek érezte magát arra, hogy őt viszont-szeresse.

Az utóbbi feltevés Ujváryt egyenesen lesujtotta és amikor az anyja, aki a nem remélt fordulat után nem birta megérteni levertségét, annak okát kutatta, Zoltán teljes őszinteséggel neki is elmondott mindent.

Ujváryné meglepően nyugodtan fogadta Zoltán vallomását. Mindennél jobban szerette egyetlen fiát és úgy, amint a múltban is megértette a bánatát, most is bele tudta magát képzelni Zoltán lelki állapotába. A nagy szenvedély láttára, amelynek lángjai magasra felcsaptak, magasabbra talán, mint első igaz szerelme idején, úgy érezte, hogy ha elaludna ez a tűz, a szürke hamu alatt megfulladna az életkedvnek az az utolsó parazsa is, amelyet anyai szíve oly régen, oly odaadóan, oly lankadatlanul iparkodott szítani. De elérhetőnek, megvalósíthatónak látta egyszerre vágyainak netovábbját is: azt, hogy Zoltán megnősüljön. Oly gyakran remélte már ezt, amikor reménységének úgyszólván alapja sem volt és oly gyakran kellett már kedvenc gondolatáról letenni, hogy most, amikor ez a lehetőség váratlanul konkrét alakot öltött, nem is kellett túlságosan erőt venni önmagán, hogy elhallgattassa sajnálatát afölött, hogy fia választása nem más, vagyoni és társadalmi viszonyaiknak jobban megfelelő leányra esett.

Néha azonban távolabb eső körülmények is befolyásolják az embert bizonyos helyzetek megítélésében. Így Ujváryné éppen aznap reggel egy rokona leveléből arról értesült, hogy Tarbóczy Ellen — aki előtte titokban még mindig menyjelt számába

ment — végre mégis csak meghallgatta a már kétszer kikoszarozott kérőjét és jegyet váltott Ölvedy Gyurival. Így tehát ez a kombináció is vízbe esett és vele együtt utolsó komolyabb reménye. És ugyanakkor kisült, hogy Zoltán szíve lángban állt!

Ujváryné nem vette komolyan Etel ellenállását. Sőt tetszett neki, hogy a fiatal leány, amint fiának mondta, nem kívánt szembehelyezkedni annak a világnak a felfogásával, amelyhez Zoltán tartozott. Inkább lemondott, mintsem hogy erőszakkal foglalt volna el egy pozíciót, amely csak akkor lehetett erős, a boldogsága pedig tartós, ha ő, az anya, rájuk adja az áldását.

Csak egyet nem bírt megérteni: hogyan volt lehetséges mégis, hogy Zoltán ennyire beleszeressen egy nőbe, akinek lelki értéke minden kétségen felül állt ugyan, akinek a külseje azonban — hiába magasztalta a fia Etel rejtett bájait, nem tudott bennök hinni — egyenesen meghazudtolta a világlátott, hajdanában a legszebb asszonyok és leányok által kényeztetett férfi izlését. De ez már igazán Zoltán magánügye volt és talán alkalmas arra, hogy előbb hallgattassa el a jóakaró rokonok és szomszédok irigykedő megjegyzéseit, amelyekből bizonyára még bővebben jutna, ha Etel ellenállhatatlan szépségének és az ettől a legtöbb ember szemében elválaszthatatlan kacérságnak tudhatnák be fia feltünést keltő elhatározását.

De az idő haladt. Ha segíteni akart Zoltánon, akkor cselekednie is kellett.

És cselekedett is.

— Majd beszélek Etellel — szólt tehát kis idő múlva és felkapaszkodott.

Ujváry felriadt tompa merengéséből.

— Hogyan — hebegte meglepetve — maga?

— Én — felelte Ujváryné és mosolyogva bólogtatott, majd rátette a kezét Zoltán fejére. — Ki tenné meg, ha nem az anyád? Hisz' az én rövid életemnek már csak egy célja lehet: a te boldogságod.

Ujváry úgy nézett rá az édesanyjára, mintha meg kellene róla győződnie, hogy ébren van-e, avagy álmodik-e csupán? De azután szenvedélyesen megragadta Ujváryné kezét és teljes erővel rányomta forró ajkát.

— Kérem, beszéljen vele, az Isten áldja meg a jószágát!

Ujváryné nem tévedett, amikor azt remélte, hogy Etel nővért még fenn fogja találni. Alighogy halkan kopogtatott, a fiatal leány máris ajtót nyitott. A szoba közepén állt a bőröndje, már minden be volt csomagolva. A szomszédszobából hallatszott Bandika nyugodt, mély lélegzése. Aludta a boldogok álmát.

Etel csodálkozva hátralepett.

— Mit tetszik parancsolni a nagyságos asszonynak? — kérdezte zavartan, kissé hidegen.

— Parancsolni? — mondta az öreg dáma finom mosollyal. — Etel, édes, ehhez nekem már jogom nincsen. Csak kérnem szabad. És van egy kérésem, egy igen nagy kérésem.

— Hozzám, nagyságos asszony?

Etel csodálkozása nőttön-nőtt. Mit kívánhattak tőle a történetek után? Talán bocsánatot akart kérni Ujváry azért a többé jóvá nem tehető sértésért, amelynek tudatára jómaga csak Julis leleplezése

után ébredt? És nem volt bátorsága, hogy személyesen eljőjön és ezért küldte az édesanyját?

Széket tett Ujváryné elé és megkínálta helyvel. Ujváryné leült.

— Köszönöm, szívem — mondta kedvesen — köszönöm, édes fiam. De magának is le kell ülnie, ide mellém, talán hosszú lesz...

Etel úgy tett, amint Ujváryné kívánta. Az öregasszony megfogta a kezét és ránézett.

— Miért akar mitőlünk elmenni, mondja? — kérdezte. — Mi az, ami magának nem tetszik?

A nővér most már épenséggel megzavarodott. Hát lehetséges volt-e, hogy Ujváryné egyáltalában semmiről sem tudott, még a meggyanusításáról sem?

— Táviratot kaptam hazulról — hazudta híven az Ujváryval létrejött megállapodáshoz, de nagyon bizonytalan hangon. — Attól tartok, hogy megbetegedett valaki és a szüleim már öregek...

— Ugyan, Etel, édes, nekem ne meséljen ilyeneket — segített rajta derűsen Ujváryné és megveregette a kezét. — Tudom, hogy ezt főzték ki, a fiammal együtt, Bandika kedvéért. Én az okot akarom tudni, az igazit! Megbántotta valaki?

— Nem, azaz...

— Nézze, Etel, beszéljünk okosan egymással. Mivel vétett magának az én szerencsétlen szegény fiam akkor, amikor megkérte a maga kezét? Hát csakugyan olyan, hogy is mondjam? képtelenségnek tartja, hogy Ujváry Zoltánné legyen magából, hogy egyszersmindenkorra megszabaduljon minden gondtól, a megélhetésnek minden nehézségétől, talán régi dolgok keserű emlékeitől is? A fiam, igaz, ötven éves. Azaz, lesz augusztusban.

— De meglátszik-e ez rajta? Bizony nem. Nem olyan ő még ma is, mintha huszonöt éves volna, mondja? Vagy legfőlebb harminc? És ami a szerelmet illeti — édes Istenem, a szerelem, elismerem, gyönyörű dolog, de nem okvetlenül szükséges a boldogsághoz. Láttam én már nagyszerű házasságokat, amelyek egyszerűen rokonszenvből jöttek létre és ismerek olyanokat is, de mennyit! amelyek megkötése előtt majd felfalták egymást csupa szerelemből és néhány hónap múlva, épen csak hogy késsel nem mentek neki egymásnak. Az én fiamat pedig lehet szeretni. Azt nekem senki se mondja, hogy nem lehet. Csak nem akarja a szemembe mondani, hogy erre nem érez magában képességet, mondja?

Mint az előbb Ujváry, úgy most Etel sem tudta, nem-e csak álom, ami vele történik. Sőt attól félt, hogy vagy neki, vagy Ujvárynének megzavarodott az esze a kiállott izgalmaktól. De Ujváryné oly nyugodt volt, ő maga pedig szintén nem észlelt magán olyan tüneteket, amelyek pillanatnyi feltevését megindították volna, hogy a végén mégis csak szembe nézett a tényleges helyzettel.

— Bocsásson meg, nagyságos asszony — hebegte — de alig bírom feltalálni magamat. Hát Ujváry úr elmondta, hogy . . .

— Mindent elmondott. Mindent. Azt is, hogymaga kikoszarazta. Ez nem volt szép magától. És ez ki is hozta a sodrából. Azért meg sem kísérelte, hogy rábirja a maradásra és még azt is ajánlotta magának elkeseredésében, hogy utazzék minél előbb. Persze, nyomban meg is bánta. És most olyan szerencsétlen, hogy még!

— Tehát ezért...?

— Hát persze, hogy ezért.

— És nem azért, mert...? Mert azt hitte, hogy én...

— Mit hitt volna?

— Hogy — én loptam el a boutont?

Ujváryné jóízűen felkacagott.

— Micsoda idea! Hogy maga? Maga, Etel? Nem, édes fiam, ezt most nem mondta komolyan. Csak nem teszi fel Zoltánról, hogy egy pillanatig is magára gyanakodott volna?

Az öreg dáma, a maga elé tűzött szent cél érdekében, oly nagyszerűen játszott a szerepét, hogy maga is elcsodálkozott rajta. De Etelnek, bár úgy érezte, hogy százmázsás követ gurítanak róla, még mindig voltak kételyei.

— De hiszen, amint hallom, ebben a szekrényben, az én holmim között találták meg a függőt?

— Hát persze, hogy itt találták meg, amikor az a cudar, az a szörny odadugta. Zoltán okos ember ám, Etelkám, rögtön át is látta a helyzetet és azért hívta ide a detektivbarátját. Ha csakugyan azt hiszi, hogy maga volt, csak nincs szüksége detektivre? De erről ne is beszéljünk, annyira nevetséges. Ez el van intézve. Hálát adhatunk az Istennek, hogy nem történt nagyobb baj. Hisz' ez a betörő egy szép napon meg is gyilkolhatott volna valamennyiünket! Miért kosarazta tehát ki a fiamat, mondja? Ez nem volt szép magától.

— Istenem, én...

— Azt hiszem, Etel, maga meg sem gondolta a dolgot.

— De meggondoltam. Félttem a világtól, félttem,

bevallom, a nagyságos asszonytól, de félttem az Ég büntetésétől is. Maguk előkelők, gazdagok, én szegény vagyok és ha van is az atyámnak kutya-bőre, azt hiszem, a tizenhetedik századból, a leánya ma mégis szolgálni kénytelen. Ezért gondoltam, hogy nem lehet. Mert különben . . .

— Nos?

— Hisz' én úgy szeretem magukat, a nagyságos asszonyt, Bandikát és .. Ujváry urat.

— És ezért akar bennünket itthagyni? Ezért kossarazta ki Zoltánt?

Etel nem felelt. Lecsúszott a földre, letérdelt Ujváryné előtt és megcsókolta a kezét. A kéz könnyes lett. De Ujváryné szeme is.

— Ha így áll a dolog — szólt az öreg dáma, leküzdve a meghiúsultságot, — akkor megpróbálom és jóváteszem mindkettőjük ügyetlenségét. Idehallgasson, Etel! Ha én most a fiam nevében még egyszer megkérem a maga kezét: énnekem is kossarat ad?

A fiatal leány hangosan felzokogott.

— Dehogy, dehogy — lehelte az öregasszony kezére — hisz' túlboldog vagyok, túlboldog!

Ujváryné felkelt, felemelte Etelt és a szívéhez szorította. Ölelgette és finom eau de cologne-os zsebkendőjével letörölte nedves orcáit. De aztán hirtelenül elengedte.

— És most — szólt mosolyogva — le ezzel a csúf pápaszemmel, ez már legfőlebb csak nekem való. De én is csak akkor viselem, ha nem lát senki. Hadd nézzem én is azokat a bűvös szemeket, amelyeket visszahódítottam a fiamnak!

Ezzel Etel szemüvegéhez nyúlt és maga vette le

az orráról. Etel nem védekezett, hanem csak ránézett, szerényen, őszintén, szeretettel.

Ujváryné meg volt igézve.

— Most már mindent értek — mondta majdnem áhítattal. Nem győzött gyönyörködni a látványban. De egyszerre csak elkiáltotta magát: — És az én szegény fiamat ezalatt odakünn megöli a kíváncsiság és a vágy! Gyere, Etel, gyere gyorsan!

Ebben a pillanatban nyöszörgés, majd halk sírás hallatszott a szomszédszobából. Etel, aki már indult Ujváryné után, visszafordult és nesztelenül ki-
osont Bandihoz.

— Etel, drága Etel! — nyögte a kis fiú, félig álomban — ugy-e, nem mész el! Mert ha elmész, Etel, akkor én meghalok!

— Nem, nem megyek el — felelte Etel és csókolgatta a párás kis homlokot — most már itt-maradok.

Bandika boldogan sóhajtott és falnak fordult. És ismét elaludt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.